

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ZABEL YESAYAN

Son Kadeh

NOVELLA

ZABEL YESAYAN

Son Kadeh

Ermeniceden çeviren: Mehmet Fatih Uslu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

u s u l g e r e ğ i

Bu kitap, Zabel Yesayan'ın kimi eleştirmenlere göre en beğenilen eseri olan *Verçin Pajagi*'nın (Son Kadeh) çevirisidir. 24 Nisan 1915'ten sonra İstanbul'dan kaçak olarak ayrılmak zorunda kalan Yesayan, novellayı 1916'da sürgün koşullarında kaleme almış ama metin ilk kez ancak 1924'te, İstanbul'da yayımlanmıştır (Kilikya Kitabevi yayını olarak M. Der Sahakyan matbaasında). Bu çeviri, Yesayan'ın eserlerinin 1987'de Antilyas'taki (Lübnan) Kilikya Gatoğigosluğu tarafından yapılan toplu basımının ikinci cildinden gerçekleştirildi.

Son Kadeh, metnin kahramanı Adrine'nin "yasak aşk"ı Arşag'a yazdığı notlardan (belki de uzun bir mektuptan) oluşur. Bu notlarda Adrine bir yandan geçmişine bakıp kendisi ve evliliğiyle hesaplaşırken, bir yandan da "aşk"ın ne olduğunu kavramaya çalışır.

Çeviride, mümkün mertebe, dönemin Türkçesine yakın bir dil tutturulmaya çalışıldı. Metinde Türkçe olarak geçen kelimeler *italik* dizildi.

Türkçe yazımda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Türkçe Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

SON KADEH

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Z
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02
Fax: (0212) 252 65 19
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 10728

ARAS - UÇU 225

Son Kadeh
Zabel Yesayan
Verçin Pajagi

Çeviri
Mehmet Fatih Uslu

Yayıma Hazırlayan
Rober Koptaş

Düzelti
Lora Sarı, Onur Koçyiğit

Mizanpaj
Melisa Arsenyan

Kapak Tasarımı
Aret Gıcır

Kapak Fotoğrafı
Gezgin Kitapçı Arşivi

© Aras Yayıncılık, 2018
ISBN 9786052100356

Baskı

Sena Ofset: 2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul
Tel: (212) 613 38 46 / Sertifika No: 12064

İstanbul, Kasım 2018
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

SON KADEH

ZABEL YESAYAN

ERMENİCEDEN ÇEVİREN
MEHMET FATİH USLU

ZABEL YESAYAN
(1878 - 1943?)

Zabel Yesayan

Zabel Yesayan, ya da doğduğu zamanki adıyla Zabel Hovhannesyan, 5 Şubat 1878'de İstanbul'un Üsküdar semtinde doğdu.¹ Üsküdar'daki Surp Haç İlkokulu'na devam etti. 1895'te ilk edebi eseri olan *Yerk ar kişer* [Geceye Şarkı] adlı mensur şiiri Arşag Çobanyan'ın *Dzağig* [Çiçek] dergisinde yayımlandı. Bunu, "ümit vaat eden genç bir yazar" sıfatını çabucak kazanmasını sağlayan diğer eserleri izledi. 1890'ların ortalarındaki politik kargaşa ve Ermeni katliamları döneminde, babasının tavsiyesi üzerine, hayatını kalemiyle kazanan diğer pek çok Ermeni gibi İstanbul'u terk ederek Paris'e gitti [Aralık 1895]. Sorbonne'da edebiyat ve felsefe derslerini takip etti, böylece üniversiteye giden ilk Ermeni kadın oldu. Bir yandan da geçimini sağlayabilmek için Guy de Lusignan'ın Fransızca-Ermenice sözlüğünün düzeltmenliğini yapıyordu. 1900'de, daha önce İstanbul'da tanışmış olduğu İstanbul doğumlu ressam Dikran Yesayan ile evlendi. Sofi adında bir kız, Hrand adında bir erkek çocukları oldu. 1902'de İstanbul'a döndüler. Özellikle kadınlara hitap ettiği yazılarının hatırı sayılır bir bölümü bu dönemde kaleme alınmış, 1903 ve 1904 yıllarında *Dza-*

1 Burada verdiğimiz yaşamöyküsü için de yararlandığımız Yesayan hakkında etraflı bir inceleme için bkz. Hasmig Khalapyan, "Kendine Ait Bir Feminizm: Zabel Yesayan'ın Hayatı ve Eserleri", *Bir Adalet Feryadı* içinde, (der.) Lerna Ekmekçioglu, Melissa Bilal, İstanbul: Aras Yayıncılık, 2010 (ikinci baskı), s. 167-200.

ğig'de yayımlanmıştır. Bu dönemdeki en ünlü edebi eseri 1903'te yayımlanan *Isbasman srahin meç* [Bekleme Odasında] adlı romanıydı, ayrıca yazıları *Masis* ve *Arevelyan mamul* [Doğu Basını] gibi dönemin en önde gelen süreli yayınlarının sayfalarında yer alıyordu. Yesayanların İstanbul'da geçine-meyip 1905'te Paris'e geri dönmeleri basında büyük bir tartışmaya yol açtı ve İstanbul Ermeni cemaati bu genç çiftin yeteneğinin değerini bilmemekle suçlandı.

1905'te *Arevelyan mamul*'da Ermeni aydın portreleri-nin hicvedildiği *Geğdz hancarnar* [Sahte Dâhiler] adlı romanı yayımlanmaya başladı. "Otorite"ler, polemik yaratan bu eserde karakterlerin gerçek hayattan alındığı gerekçesiyle baskıda bulununca, romanın yayımı yarım kaldı. 1907'de romanı *Şnorkov martig'i* [Erdemli İnsanlar] diğer eserlerinin de bulunduğu bir derleme içinde yayımladı. Böylece daha önceden dergilerde tefrika edilen eserleri ilk defa bir kitapta toplanmış oldu. Bu kitap, büyük övgü topladı. Böylece, Yesayan'ın edebi yeteneği tartışılmaz bir şekilde tanınmış oluyordu.

1908'e dek Paris'te kaldı. Jöntürk Devrimi'nden sonra İstanbul'a geri döndü. 1909 yılının Nisan ayında, Kilik-ya'da Ermeni katliamını takip eden günlerde, durum hak-kında ilk elden bilgi edinmek üzere yakıp yıkılan yerleri zi-yaret eden aydın ve siyasilerin yer aldığı heyetin içinde Ye-sayan da bulunuyordu. Orada üç ay geçirdi ve izlenimleri-ni, yaptığı araştırmaları, kurbanların anlattıklarını 1911'de İstanbul'da *Averagnerun meç* [Yıkıntılar Arasında, Türkçe baskısı: Aras Yayıncılık, 2013] adlı eserinde topladı. 1910'da Paris'e gitti ama babasının sağlığı bozulunca 1911'de İstanbul'a geri döndü. 1914'te *Yerp aylevis çen sirer* [Artık Sevmedikle-rinde] adlı eserini yayımladı. Birinci Dünya Savaşı başladı-

ğında oğluyla birlikte İstanbul'da, eşi ise kızıyla Paris'teydi. 1915'te birçok ünlü Ermeni aydın ve siyasetçi Jöntürklerin talimatlarıyla öldürüldüğünde, Yesayan benzer bir sondan kaçmak için bir hastanede saklandı. Kendini önce Türk bir kadın, sonra da Rum bir dantelci olarak tanıtarak Bulgaristan'a kaçtı. Oğluyla ancak 1917'de, Hrand İstanbul'dan Bulgaristan'a geldiğinde bir araya gelebildi.

1917'de Bakü'de Ermeni mülteciler ve yetimler için yardım toplama faaliyeti içerisindeydi. Aynı yıl, 1915 ve sonrasında yaşananların bütün korkunçluğunu betimlediği *Joğovurti mı hokevarkı* [Bir Halkın Son Nefesi] adlı eserini yayımladı. 1918'de Kilikya, İskenderiye, Beyrut ve birçok farklı şehre dağılmış Ermeni yetimlere yardım etmek için Bakü'den ayrıldı. 1921'de Paris'e döndü. Bu dönemde yayımlanan en önemli eserleri *Verçin pajagi* [Son Kadeh, 1917] ve *Hokis aksoryal* [Sürgün Ruhum, 1922, Türkçe baskısı: Aras Yayıncılık, 2016] oldu. Paris'te yayımlanan *Yerevan* [Eri- van] dergisinde çalıştı. 1926-1927 yıllarında Moskova'yı ve Sovyet Ermenistanı'nı ziyaret etti ve 1928'de Marsilya'da, Sovyet sisteminden övgüyle söz ettiği izlenimlerini *Brome- teosin azadakrvadz* [Kurtarılmış Prometheus] adı altında yayımladı.

1933'te Sovyet Ermenistanı'na yerleşmek üzere Paris'ten ayrıldı. Orada, Ermenistan Yazarlar Birliği'nin yönetim kurulu üyesi oldu, Eri- van Devlet Üniversitesi'nde Batı Ermeni edebiyatı dersleri verdi. Bu döneme ait en dikkat çekici eserleri *Grage şabig* [Ateşten Gömlek, 1934] ve *Silihdari bardezneri* [Silihdar Bahçeleri, 1935] oldu. 1937'de Stalin kovuşturmaları sırasında tutuklandı. 1942 ya da 1943'te, bilinmeyen bir yerde öldü.

Bir Bakışta Yesayan ve Eserleri¹

Yesayan, modern Ermeni düzyazısının ön sıralarında şanlı bir yere sahiptir. Genç yaşta adını duyurmuş ve ilgi çekici edebi eserleri eleştirel yorumlara neden olmuştur. Süreli yayınlara da katkısı olan yazar, sadece yazılarıyla değil, hayli etkin sosyal yaşamıyla da dikkatleri üzerine çekmiştir. Birçok makalede kadın haklarını savunmuş, kadınların toplumdaki ve evlilikteki yerinin, kökten ve etraflıca bir biçimde yeniden değerlendirilmesini ısrarla talep etmiştir. Bunun dışında bazı sosyokültürel konular ve halkının yazgısı Yesayan için aynı derecede önemlidir.

Genel olarak insan ruhunda ve özellikle kadın ruhunda incelikli keşifler yapmak, Yesayan'ın en sevdiği alanlardır; kısa romanlarının ve öykülerinin en büyüleyici, özgün ve kalıcı özelliği de budur. İçgözlem (fakat içedönüklük değil); kendisini ifade etmekle, edebiyat ve sanat yoluyla ulaşılan doyum; başkalarıyla ve tabiat anayla bir olmak; bunların hepsi, arka planını insanlık hallerinin oluşturduğu eserlerine övgüler yağdırılmasına vesile olan konulardan bazılarıdır. Yesayan, insan ruhunda, gereksinimlerinde ve amaçlarında yaptığı heyecanlı yolculukları, yalın ama zarif, derli toplu, kuvvetli ve samimiyetle ısıldayan bir üslupla ifade eder. Yirminci yüzyılın ilk on yılında yayımlanan kısa es-

1 Kevork Bardakjian, *Modern Ermeni Edebiyatı*, çev. Fatma Ünal, Maral Aktokmakyan, İstanbul: Aras Yayıncılık, 2013, s. 201-203.

erleri, zaten büyümekte olan ününü sağlamlaştırır, parıldayan yeteneğinin geniş kapsamını kanıtlar. *Isbasman strahin meç* [Bekleme Odasında] adlı çalışmasında, genç bir annenin üzücü durumunu inceler; *Üsgüdari verçaluysner* [Üsküdar'da Günbatımları] edebi ve estetik kaygılarla örülmüş nefis bir doğa betimlemesidir; *Hluneri yev imposdneri* [İtaatkârlar ve Asiler] II. Abdülhamit'in baskıcı yönetim dönemindeki bazı sosyopolitik konuları ele alır; *Şnorkov martig* [Erdemli İnsanlar] yozlaşmış Ermeni burjuvazisini gözler önüne serer. Yazar, *Gegdz hancarner* [Sahte Dâhiler] adlı çalışmasında ise, üzüntüyle Ermeni cemaati içindeki bazı çevrelerin bilgisizliklerini ve tembellikten kibre sığınan bazı Ermeni yazarları, özellikle de zamanın ilerisinde bir yazar olan İndra'yı eleştirir.

Bu eserlerin ardından, 1909 yılında Adana ve çevre kentlerde yaşanan Ermeni katliamlarının sonuçlarını duygusal bir bakış açısıyla anlatan *Averagnerun meç* [Yıkıntılar Arasında] adlı çalışması yayımlandı. Bir yardım heyetinin üyesi olarak bölgeyi gezen Yesayan, yıkımın boyutlarını gözlemleyip hayatta kalanlarla görüşmüştü. Felaketin sebepleri yazarın konusu olmadığından, anlatımı siyasi veya ırksal-dini yorumlar içermez. Yesayan kitabında, katledilmiş ve yanmış cesetlerin, yakılmış evlerin ve kiliselerin dışında, katliama tanıklık etmiş olanların –ki bunların çoğu kadın ve yaşlılardan oluşuyordu– yaşadığı dehşeti çarpıcı bir duyarlılıkla dile getirir. Kurbanların birçoğu Doğu'daki Ermeni vilayetlerinden gelmiş insanlardı. Bazıları, 1890'lı yılların ortalarında yaşanan Ermeni katliamlarından kaçıp bu bölgeye yerleşmiş, bazıları ise geçici veya mevsimlik iş için gelmişlerdi. Yesayan çalışmasında, bu kıyıma karşı koyan bazı Türklere yer verse de, gafil avlananlar veya kat-

liam öncesinde direniş fikrinden sakınanlar için kendini korumanın kaçınılmaz olduğunu gözler önüne serer. Fakat onun en büyük zaferi, belki de, halkının bu zorluklara karşı gösterdiği olağanüstü dirençten aldığı iyimserliktir; korku dolu anlatısını bu iyimserlikle aydınlatır.

Hokis aksoryal [Sürgün Ruhum] ve *Verçin pajagı* [Son Kadeh], Yesayan'ın en iyi eserleri arasındadır. İlk kitap, aceleyle getirilmiş bir evliliğin ardından mutsuzluk çeken bir kadının duygularını ve duyarlılıklarını ortaya koyar. Yesayan, aydınlatıcı düzyazısında, insanın erişebileceği belki de yegâne özgürlük ifadesi olarak katışıksız sevginin gücünü; bireysel özgürlüklerin toplumsal sorumluluklar ve geleneksel değerlerle çatışmasını keşfe çıkar. *Hokis aksoryal*, evrenin karmaşıklığı ve bireylerin bir yandan birbirleriyle, diğer yandan ise sanat, edebiyat, toplum ve anavatanla olan ilişkilerini ele alan sofistike bir tartışmadır. *Meliha Nuri Hanım* [Aras Yayıncılık: 2015] adlı eserinde yazar savaşa, sevgiye, kültürel etkileşimlere yer verir, Türk kadınının halletiruhiyesine göz gezdirir ve Türk-Ermeni ilişkilerine değinir. *Meliha Nuri Hanım*'ın vicdansız kişiliğinden izler, anlaşmalı bir evlilik yapmak beklentisiyle ilk aşkından vazgeçen, *Yerp aylevis çen sirer* [Artık Sevmediklerinde] adlı eserin kadın kahramanı *Yevpime*'de de görülür.

Yesayan, Sovyet Ermenistanı'na yerleşmeden önce, son derece başarılı bazı başka kısa romanlar ve hikâyeler de yazdı. Ayrıca, Soykırım'dan sağ kurtulan bir kişinin tanıklığını *Joğovurti mı hokevarkı* [Bir Halkın Son Nefesi] başlığıyla; siyasi içerikli bir roman olan *Nahançoğ ujerı* [Geri Çekilen Güçler]; Sovyet Ermenistanı'na yaptığı bir ziyaret sırasında edindiği hayli olumlu izlenimlerini dile getirdiği *Brometeosın azadakrvadz* [Kurtarılmış Prometheus] adlı

eserlerini yayımladı. Edebi kariyerinin son dönemi olan Sovyet döneminde ise iki seçkin eser kaleme aldı: *Grage şabig* [Ateşten Gömlek] ve *Silihdari bardeznı* [Silihdar Bahçeleri; tamamlanmamıştır]; bu eserlerin ikisi de, otobiyografik nitelikli hatıratır. *Barba Khaçig* [Khaçig Amca], birçok kusuru olan, çok yönlü bir romandır ve yazarın ölümünden sonra yayımlanmıştır. Yazar bu kitabın yayımlanmasıyla kendisi ilgilenmiş olsaydı, kuşkusuz, basılmadan önce önemli değişiklikler yapardı.

Son Kadeh

Bu kitabı sana ithaf ediyorum uzaklardaki sevgili dostum benim. Burada sana bazen o en tatlı ve tabii bazen de o en sıkıntılı vakitlerde bahsettiğim fikirlerimin ve hislerimin bir aksini bulacaksın.

Sana hudutsuz bir şükran borcum var. Bu borcu hiçbir şeyle azaltamayacağımı biliyorum. Memleketten ve aileden mahrumken, müşfik ve asil dostluğunla hüznümlü hayatıma ışık yaydın ve benim adıma her fenalığı iyiliğe dönüştürdün.

Seninle karşılaştığımda her şey karanlık ve ümitsizlikti benim için. Sen samimi ve tatlı tebessümünle bu karanlığı hafiflettin. Seninle insanın o en büyük düşmanını, ümitsizlikle yüklü kederi mağlup etmeyi başardım ve sevecen dostluğun sayesinde sıkıntılı çehremde yeniden tebessüm belirdi. Ruhumun tabii dengesini yeniden bulmamda ve iyimser bir cesaretle geleceğe göğüs germemde bana sen yardım ettin.

O halde bu kitabı sana ithaf ediyorum. Uzaktan bile olsa fikrimi seninkine rapı edebilmek adına. Ve ağaçların arasında, ağaçların hışırtısını ve derelerin mırıltısını dinleyerek sessizce yürüdüğümüz, bunların bize öylesine kesif şekilde âlâ ve asil bir heyecan ilham ettikleri o vakitleri hatırlıyor musun benim sevgili ve unutulmaz dostum, işte onların hatırasına...

Bana, “Senin ruhunu tanımak istiyorum” dedin. İşte, sözümü nihayet yerine getiriyorum ve intibalarımı kaleme almaya, neşe ve heyecan içinde yaşadığım o vakitleri kaydetmeye başlıyorum. Ben sanatında üstad bir muharrir değilim. Hislerimi ve yaşadığım anları okuyanda edebi ve estetik zevk uyandıracak maharetle sunacak bir usta değilim. Lakin kalbim büyüleyici romanımla o kadar dolu ve varlığım onun cazibesine öyle kapılmış durumda ki, isteğini sadakatle yerine getirdiğim takdirde, bunun yaşadığım anların güzelliği ve asude neşesini düşünmek için fırsat olacağını telakki ediyorum memnuniyetle.

Hakiki bir yazar olmadığım aşikâr. Umumi kaideden sapıyorum. Çoğunlukla yazarlar yalnız talihsizliği, sıkıntıyı, felaket sahnelerini, hayatın korkunç anlarını anlatmaya layık bulurlar. Sanki ışıldayan bir saadetin kendi hikâyesi yoktur, sanki hayatın en tatlı anları değerden mahrumdur. Onlar bir insan evladını hayatının zirve noktalarının birinde tasvir ederlerse, bu, o kişi ayaklarının dibinde uzanan uçurumu bu yükseklikten çok daha dehşetle göreceği içindir. Olur da talihsiz engeller, bedbaht tesadüfler son bulur, biri muzaffer olmaya, bir huzur durağına varmaya muvaffak olursa, orada artık roman biter, hikâye susar.

Lakin kabul görmüş âdetlerden bana ne, edebi metotlardan bana ne? Ben kalbimi ifade etmek istiyorum, saadetimin şarkısını söylemek istiyorum, ben sadece senin için yazıyorum, sevgilim...

Babamın biricik ve şımartılmış çocuğuydum. Annem kalp hastalığı yüzünden erken ölmüş. Ben de bir kalp zayıflığından mustarıptım ve bu durum çocukluğum boyunca beni hassas ve titiz bir ihtimama muhtaç hale getirdi. Sık sık babamın titreyen elini alnımda hissedey, onun solgun ve zayıf bedenimin üzerinde endişeyle dolaşan sıkıntılı gözlerini görürdüm. Hastalıklı çocukluğum beni nasıl oldu da karmaşık ve ince hislere yazgılı kıldı ve nasıl bana o kıymetli hayal kurma ve içime çekilme kabiliyetini bahşetti, izah etmek mümkün değil. Küçük bir kız çocuğuyken daimi tehlikeye maruz hayatıma can katmak için beni güneşli sahillere götürürlerdi. Açık havada hamakta uzanıp, gözlerimi gökyüzüne dikerek, tembellik ve yarı atlet içinde dururdum. O an, güzel ve göz kamaştırıcı her ne sunuyorsa artık, ona hemen sahip olmak için ruhum genişler ve hayatın hülyası binlerce suretiyle muhayyilemde parıldardı. Zira istikbal benim için sisli, hatta çok vakit korkutucuydu ve yaşayabilmek ancak bir hayalden ibaretti. Küçük bir kızken ve mırıldayan bir çınarın kıpırtılı gölgesinde saatler boyu tek başıma sallanıırken, can sıkıntımı ve tembelliğimi, kendi kendime anlattığım ve kâh aktörü, kâh esas kıızı kâh figüranı olduğum hikâyelerle süslerdim. Ve ruhumdan çeşitli hallerin heyecanları, bazen birbirine zıt olsalar da, dalgalar misali geçerlerdi. Zaman zaman bu heyecanlardan biri kudretli bir iz bırakırdı ve birkaç gün bizzat kendi yarattığım haletiruhiyenin içinde yaşardım. O günlerde âlem bana yabancılaşır, harici şartlar olan bitenin sebebi değil, ancak asli düşüncemde kalıba dökülen fırsatlar olabilirlerdi. Hâkim ses Ben'immin sesiydi, saadetlerimin ve talihsizliklerimin kaynağı oydu; tıpkı sığınağı ve desteğı

ancak kendi içimde bulabildiğim gibi, hayatımı ihtişam, ışık ve şanla süsleyecek o hazineyi de içimde arardım.

Belli bir yaştan sonra sıhhatim toparlandı. Hayat bana bereketiyle döndü. Erken gelen ölümü tamamıyla mağlup etmiş olmanın saadeti beni saf, iyimser kıldı ve zaman zaman bir sarhoşluk gibi beni büyüleyen o hayattan eksiksiz tat alma temayülünü dahi bana bahsetti. Lakin, şeylerin tabii akışıyla artık sıradan insanların o çepeçevre kapalı saflarına katılmışımdı. Bundan sonra hayatım neredeyse hiç kendilerine mahsus hikâyesi olmayan diğer hayatlara benzedi. Saadetlerin ve kederlerin alışıldık medceziri beni hayatın önceden belirlenmiş sınırları içinde sallayıp duruyordu. Hayat dolu gümrah şahsiyetim bazen isteksizlikle içine kapanıyor ve infilaklar ile sıçrayışların gayesiz arzularını beni bir hülya içinde tutuyor, fakat bu sarsıntısız hülyalarda dahi kudretim tükeniyor ve hayat günlük zorlukları ve küçük zaferleriyle beni hakikate döndürüyordu.

Benim için saadetin güneşi ne zaman sökün etti, kararsız hayatımın sisi ne zaman dağıldı? İşte, kılı kırk yararak, samimiyetle ve hiçbir şeyden çekinmeden bunu bir düzene koyup anlatmaya çalışacağım sana.

Şubat ayının sonlarıydı. Memleketimize erken gelmiş bahar tebessüm etmeye başlamıştı ve uzun yağmurlu günlerin ardından sıcacık güneş, giderek seyren ve dağılan bulutların beyaz şeritleri arasından ışıldıyordu. Yatak odamın pencerelerinin önünde bir dizi bahçe uzanıyordu ve yağmurla yıkanmış ağaçların kara dallarında nevezuhur tomurcuklar diri uçlarıyla kabukları delip geçmekteydiler.

Tam karşımdaki tarhta sayısız bahar çiçeği açıyordu. Gözlerimi menekşe ve ak renkli çiçek taçlarına sabitlemiş mütereddit düşünüyordum. Ertesi gün yemeğe misafirlerim vardı. Yapılacak hazırlıkları konuşmak niyetiyle kocam yanıma geldi, elini omzuma koydu ve rahat bir sesle:

– Biliyor musun Adrine, yarın dostlarımdan, kadim dostlarımdan biri de gelecek yemeğe, dedi.

Sonrasında senin bana takdim olunduğun bu ilk anı ne kadar da çok hatırladım. Bu kadim dostun hayatım üzerinde nasıl da mutlak bir etkisi olacağını bana açık eden herhangi bir gizemli tesirin ya da herhangi bir ruh sarsıntısının bende mevcut olup olmadığını hatırlayabilmek için o anı ne kadar çok tekrar tekrar yaşadım. Belki de hikâyemi güzelleştirmek adına, “Evet, tam da o an hissettim ve sarsıldım” demek elzemdi. Fakat ben romancı değilim ve sadece hakikati söylemek zorundayım. Gerçek şu ki, bu takdimi tam bir kayıtsızlıkla karşıladım, hatta o an senin adını bile sormadım.

Lakin önce sana hayatımın şartlarını, içinde yaşadığım o manevi atmosferi, kocamla münasebetimi ve onunla aramızda hüküm süren o hali anlatmalıyım. Genç yaşta evlendim. Şöyle oldu: Mikayel beni evliliğimizden beş yıl önce, ben henüz 18 yaşında bir yeniyetmeyken eş olarak istemişti. Güzel, kıvrak zekâlı ve capcanlı bir kız olduğumu

söylüyorlardı. Hakikaten her yerde muhabbet ve şefkatle karşılanıyordum. En haşin kadınlar ve adamlar dahi benim yerleşmiş sınırların dışına kolayca taşan serbesdane neşem karşısında hoşgörölüydüler. Letafetim, zevklerim ve hislerini kolay ifade eden tabiatım beni sempatik kılıyor ve daha baştan en somurtkanların bile silahlarını indirmesini sağlıyordu. Ben de bu hususiyetlerimi keyifle idrak ediyordum.

Lakin aynalar beni pek de şımartmıyordu, en azından ben kendimi güzel bulmuyordum. Oysa kestane renkli gür saçlarım, cildimin pürüzsüz paklığı ve gözlerimin alışılmadık parıltısı hakkında kulaklarım hayranlık mırıltıları duymaya erkenden alışmışlardı. Bunların haricinde, aynanın karşısında sadece güzel çizgiler, belki de genelgeçer güzellik çizgileri aradığımdan ve yüz hatlarım bunlardan mahrum olduğundan, zengin ve kuvvetli diriliğimin sayısız ve değişken ifadesi dikkatimi celp edemiyordu. Beni güzel bulanların yanılıyor olduklarına kesinkes ikna olmuşum, fakat yanılmaları beni mutlu ediyordu ve daha uzun süre yanılmalarını umuyordum.

Babam hali vakti yerinde, dahası şöhreti olan bir adamdı ve onun gölgesine ait bir şey beni de süslüyordu. Öyle ki, genç kızların hayatını o derece acılaştırıran ve onları sahte, kurnaz ve işbilir insanlara dönüştüren tereddüt ve bekleyiş seneleri benim için mevzubahis değildi. Beni karılığa istemeye başladıklarında daha yarı çocuktum, babam gülerek şikâyet ederdi: “Nasıl bir şeytan tüyü var bu kızda? Rahat bırakmıyorlar onu.” Tecrübesine rağmen kavrayamıyordu, fakat ben çoktan anlamıştım: Taliplerim beni değil falanca-nın kızını görüyorlardı karşılarında. Çok param olmasa da, bunlar mevki sahibi olmak için babamın nüfuzuna umut bağlamışlardı. Lafın kısası, söz konusu adamların bana şah-

sımın sunduğu hususiyetler adına değil, daha ziyade ihtiraslarının tesiriyle ve hatta palavralarla yaltaklanan insanlar olduğunu görmeye çok küçük yaştan alışmıştım. Lakin bunlar sıradan şeylerdir ve benim konumumda bulunan genç kızlar bunlara çabucak aşına hale gelir. Ben de vakit kaybetmeden beni acı hayal kırıklıklarından koruyan o saf istihzalı tavrı edinmiştım. Bu insanları harekete geçiren temel sebebi keşfetmekte bir nevi eğlence buluyordum. Mikayel Hovsepyan, meşhur hukukçu ve avukat, beni istediğinde hemen reddettim onu. Yakın çevremden değildi. Benden yaşıca büyüktü, onu tanımıyordum. Etrafımda tatlı, kibar, parlak hususiyetlerle donanmış, dikkatimin kâh birine kâh ötekine kaydığı gençler vardı. Bazıları kabiliyetleriyle, diğerleri bir gelecek ümidiyle beni heyecanlandırıyordu fakat özellikle birine karşı hassastım. Onun latif ve hüzünlü bakışı, müşfik tavrı sıklıkla dikkatimi çekiyordu ve içimden bazen “belki de” diyordum...

Ne kadar da farklıydı Mikayel, her genç kızda mevcut o henüz ortaya çıkmamış şövalye hayalinden. Çehresindeki kekre ifadeyle sert bir adamdı. Gayet esmer ve zayıftı, ketum ve içine kapalı. Bakışı benimkiyle buluştuğunda, en muhabbetli anlarında bile, asık suratlı bir sertlik kazanırdı. O zaman dahi onun için her şeyin törenvari, neredeyse dini bir ciddiyete sahip olması gerektiğini hissediyordum. Tebessüm ettiren, şen, kolay anlardan mahrum o adamlardandı. Bunlar, beklenmedik ve kaçak zevklere dair belli belirsiz ümitlerle hayatın tali yollarında hesapsızca dolaşma kabiliyetine sahip değillerdir. O, sağa sola bakmadan hep dosdoğru gidecekti. İnsana ait günahların zevk ve acısını tanımadığından başkaları karşısında da afbilmez ve haşındı. Sözleri kısa, kati ve itiraz edilemezdi. Dikkat çekmemesi

ihimal hariciydi ve bende hürmetle karışık bir nevi korku uyandırıyor. Fakat işte, hangi sebeplerle, handiyse korkarak, onu reddetiysem, beş sene sonra aynı sebeplerle, bir tür alakanın tesirinde, bahsettiğim korkunun ta kendisiyle cezbolmuş halde onu tercih ettim. Bilhassa, bu çatık kaşlı ve saygı uyandıran şahsiyetin benim için sahip olduğu derin, daimi ve sarsılmaz aşkla heyecanlanmışken bu korku bana, o haşinliğin tazyikini duyma arzusu ilham ediyordu.

Beni o evliliğe sevk eden bu hissi hakkıyla izah etmek zor. Varlığımın hercümerç içinde ve hatta bulanık olduğu bir dönemin neticesiydi şüphesiz. Beni seviyordu, çok seviyordu. Tahkir etmemden, soğukluğumdan, handiyse düşmanca tavrımdan yılmadı. İçindeki aşk kudretliydi ve ben eninde sonunda bu kudretin tesiri altında kaldım. Kendisine karşı en küçük hürmet eksikliğine karşı had safhada alingan olmasına rağmen, benim istikrarsız ve keyfi hallerime büyük bir sabırla ve ıstırap çekerek tahammül ediyordu. Bazen hercai bir tebessümü, nezaket icabı bir tebessümü yakalamak için yüzüme bakakalıyor ve sanki ruh halimin değişmesinden korkarak –ki o anın bahşedilmiş saadetini tersine çevirmeye muktedirdim– birdenbire kaçıp gidiyordu. Nasıl da seviyordu beni ve ben bu aşkı düşünerek ve bu korkunç kudretin önünde boyun eğebileceğimi aklıma getirerek nasıl da titriyordum. Ne zaman odamda tek başıma onu düşünsem, “Asla, asla!” diye tekrarlıyordum yüksek sesle. Lakin dudaklarımdan dökülenin içimin karmaşık hissiyatına denk düşmediğini biliyordum, ki bu hissiyat zaten beni tam da ona mukadder kılıyordu.

Onun için sıkıntı, tereddüt ve şüphelerle –ama asla yılgınlıkla değil– dolu bu beş yıl boyunca Mikayel’in acısı daha da arttı. Sanki bu azminde kazanma, ne olursa olsun

kazanma niyetinin başka şeylerle kıyaslanmaz bir rolü vardı. Çok sayıda hayal kırıklığı yaratan hadiseye tahammül etmesini, o sabrı, o mücadeleyi izah etmenin başka bir şekli yok. Takibinden kurtulmak için herhangi bir çılgın evliliğe körlemesine atlamaya hazırdım ve birkaç kere bunun kıyısına kadar geldim. Her seferinde yeni bir aday ortaya çıkıyor ve ben yeni birine dikkat kesilmiş suretine büründükçe Mikayel'in çehresi daha kederli bir haşinlik kazanıyor, ıstırap dolu ve suçlayıcı bakışı neredeyse düşmanca bir ifadeyle, fakat hükümrân bir nazarla ağır ağır üstüme düşüyordu. Zayıf bir av olduğumu hissediyordum, öyle ki çoktan onun ellerindeydim ve hâlâ kaçmak için naçar denemeler yapıyordum. Bu his bana hem korku hem hiddet veriyordu, lakin bir nevi keskin ve acılı ihtiras da...

Yavaş yavaş ruhumda, sarsılmaların, heyecanların ve birbiriyle uyuşmaz kuvvetli hislerin dalgası yükseliyordu. Onu sevmiyordum, ah hayır, asla sevmemiştim onu, fakat işte kudretli tabiatım önümde açılan bu karmaşaya münasip düşüyordu. Düz ve yeknesak hayat, heyecansız ve dalgasız, bir çöl gibi kısır ve bezdirici görünüyordu bana. Mikayel gümrah kanımı kırbaçlayan, bana derinden tesir eden tek kişiydi. Dikkatim, ona mıhlânıyor ve hoşnutsuzca lakin sıklıkla beni onun hakkında düşündürtüyordu. O hakiki bir adamdı. Ancak kadınlar bilir ki, hakiki bir adam nadirattandır. Etrafımızda dolananların kahir ekseriyeti, adam görünüşlülerdir, adamlar değil. Bir nevi, iki ayak üstünde duran, hareket eden ve sanki hariçten, varlıklarına yabancı kaynaklardan cana benzer bir şey ödünç almış kadavralardır bunlar.

Fikrimi daha berrak şekilde izah etmeye çalışacağım: İnsanlar, erkek ya da kadın, umumiyetle kendilerini haki-

ki halleriyle sunmazlar. Ve sık sık üzerlerine aldıkları sahte örtüler bir şüursuzluk halinin ifadesidir. Evet, bu böyledir. Hayatta kendilerine bir rol seçerler ve bu rolü oynarlar. Onu bazen kendileri seçerler, zira güzel bulurlar. Fakat sıklıkla onu başkaları güzel saydığı için tercih ederler.

İnsan ruhu, ki onu herkes kendisiyle beraber dünyaya getirir, böylece daha çocukluktan sakatlanır. Ruh ölmez elbette. Fakat ürkmüş halde büzülür, bir köşede saklanır ve artık asla ortaya çıkmaya cesaret edemez. Hayatının şu ya da bu anında ruhları meydana çıkıp hâkimiyet kazanmış insanlar vardır. Lakin nice insan da vardır ki, ruhları daimi şekilde uyuşup kalmıştır, bunlar için uyanma zili asla çalmaz. Eğer herhangi bir fevkalade olay, büyük bir heyecan, büyük bir his ya da bilhassa büyük bir ıstırap ruha kadar nüfuz ederse ve hatta ruh mütereddit uyanış hareketleri yaparsa, huzuru kaçan bu insanlar ninniler söyler, onu uyuturlar. Zira bizzat kendi ruhlarının uyanışı onları ür-kütür. Kendi kendilerine yabancılardır ve asla ruhlarının enginliğine bakmaya cesaret edemez, ödünç alınmış hisleriyle, ödünç alınmış prensipleriyle, hariçten edindikleri şekiller ve suretlerle yaşamaya devam ederler. Ve hiçbir şey, fakat hiçbir şey kaynayıp çıkmaz onların dahili âlemlerinden, varlıklarından, ruhlarından.

İşte böylece insanlar, münasip olan budur ya da şudur derler. Şu şu şartlarda böyle ya da şöyle hareket etmek iyi olacaktır. Ve başkalarını muhakeme ve mahkûm ederler, zira mevzubahis şartlarda böyle bir davranış makbul görülen şekle uygun düşmemiştir.

Kimse, hangi dahili ve karşı koyulmaz güdüye tabi oldum demez. Kimse, ruhum ne istiyor, özvarlığım hangi mukaddes ve hususi kanunları telkin ediyor bana demez.

Evlilik ve hatta aşk hakkında da bu minval üzere düşünürler. Tercihlerini hesap ederek, ham hislerle ve belli şartlara uyarak yaparlar. Lakin şaşırtıcı olan şudur ki, bu tamamen şahsi meselede dahi çoklukla ağır basan şey, başkalarının fikirleri olur. Bu tercih başkalarını hayran bırakmalı, şaşırtmalı, onların rızasını kazanmalıdır. İşte o zaman her şey münasip şekilde tamamlanır. Böylece, insanlar görürüz ki hakiki insanlar değildirler. Hisler tanırız, hakiki hisler değildirler. Ve anlarız ki, insanların tek bir derdi var: tabiatın onlara bahsettiği imkânlar ile hayatın tüm tebessümlerinden dolu dolu tat almak ve yaşamak yerine, kendi edindikleri ya da başkalarının onlara verdiği rolü iyi kötü yerine getirmek. Ve işte hayat böylece hüznü, faydasız ve usandırıcıdır, tıpkı kabiliyetsiz bir tiyatro yazarının yazdığı bir komedya gibi.

Nadiren, kendilerine verilmiş dünyevi ve sahte edep kılıfını çeşitli talihli tesadüflerin neticesinde ya da şahsi istisnai kabiliyetleri sayesinde yırtan, kaybettirilmiş olanı, kendisini, ruhunu arayan ve ona teslim olan insanlar da vardır. Böyleleri yalnız kaldıklarında, ruhlarının şarkılarını ve romanlarını dinlediklerinde melal ile dolmazlar. Hiç şüphesiz, etrafları sislerle sarılmıştır ve onlar da sıklıkla bir rolün icaplarını yerine getirirler. Lakin fark şudur ki, uyandıkları ve kendi ruhlarını buldukları anlara sahiptirler. Peki, geri kalan çoğunluk kendi ruhunu nasıl bulacak? Onlar asla kendileriyle baş başa kalamazlar ve hatta bu yalnızlıktan ürkerler. Hayat çoğu insan için kargaşa ve rekabet içinde, ruhlarına yabancı gayelerin peşinde geçip gider. İçlerinde, ruh temayüllerinde olanı, saadetin ve zevkin esaslarını, uzakta, ulaşabileceklerinin haricindeki noktalar da ararlar. Ve gayelerinin ulaşamaz olduğunu ne kadar

zannederlerse, hayatlarının o kadar enteresan olduğunu, kahramanlar gibi yaşadıklarını düşünürler. Asla uyanmazlar, uyanmaya vakitleri yoktur, zira tıkkış tıkkış hayatlarında yalnızlık yoktur.

İstisnai şekilde ruhlarıyla yaşayan ender bulunur o insanlar ise, işlerinin, hislerinin ve hareketlerinin kendiliğinden akıp giden, safdil ve berrak sadeliğiyle hemen tanınırlar. Onların ruhu ürkerek varlıklarının bir köşesine sığınmaz, aksine satha çıkar, insanların çehrelerinde ışıltı, şahsiyetlerinin haricinde parıldar, şarkı söyler, tebesüm eder ve insan evladını en tepe halkaya yükseltir. Ona kanatlar verir ve insanın yerlerde sürünen türlü hallerinin alın yazı olan alçaklığı sanki hissedilmez kılar. O zaman, sayısız tesadüflerle yapılan bir tasnifin onu şu ya da bu cemiyetin şu ya da bu mevkisine koymasının ne ehemmiyeti kalır? Onun fiziki şu ya da bu suretle vücut bulmasının ne ehemmiyeti kalır? Tanrı parmağını onun alnının üzerine koymuştur bir kere. O hakiki seçilmişlerden biridir ve yaşar, gittiği yolda aydınlık bir iz bırakarak bizim dünyamızdan geçip gayba karışır.

Sen böyle seçilmişlerdensin sevgilim, Tanrı'nın dokunuşunu kabul etmişlerdensin. Ruhum ruhunu hissetti, onunla kardeş oldu ve onun içindir ki seni bu kadar derin, bu kadar beklenmedik bir hal ile sevdim.

Fakat ben seninle Mikayel hakkında konuşmak istiyordum. Hepsi bende sahte insanlarınmış intibai bırakan tüm o güzelce, iyi giyimli, ince zekâlı ve parlak damat adaylarının arasında Mikayel hakiki bir adamdı, lakin kasvetli ve kederli ruhu benimkiyle uzlaşabilir değildi ve sonuna kadar da öyle kaldı. Evlendik, çocuklarımız oldu. Hayatın taleplerine büyük ölçüde riayet ederek uzun seneler beraber yaşadık, lakin ruhlarımız sadece birbirine yabancı kalmakla yetinmedi, sanki birbirlerinden kaçtılar da. Ruhum hep yabancı ve yalnızdı. Samimiyetle bir müzakere noktası bulmayı, aramızda dahili bir ahenk yaratmayı arzu ediyordum fakat bu imkânsızdı. Birbirimize en yakın olduğumuz vakitlerde ruhum meçhule karışıyordu, hatta bilhassa bu vakitlerde karışıyordu. Bazen ümitsizlik buhranlarına sebep olsa da bu, zamanla, tahammülü mümkün bir nevi alışkanlığa dönüştü. Öyle anlar oldu ki, onun bir hareketi, sesindeki belli bir vurgu dahi bende şedit hiddetlere sebebiyet verdi ve kendimle baş etmek, kendimi teskin etmek için insanüstü gayretler gösterdim. Bazen, bastırdığım asabiyetimden, gözlerime yaşlar hücum ediyordu ve Mikayel'in gayesiz ve istikrarsız bulduğu bu hisler onda şüphelere ve isyan ettiren vehimlere neden oluyordu. Tek arzum vardı: yalnız kalmak ve ürkmüş ruhumu bulmak. Ve orada hayatımı tahammül edilir ve huzurlu kılacak o tesellileri, o kudreti aramak.

Benim ruhi uzlaşmazlığım Mikayel'in hususiyetlerini görmeme engel teşkil etmiyordu. O, ehli namus ve faziletli bir adamdı. Büyük bir hassasiyetle ve menfaat gözetmeden drahomamı idare etti. Dar günleri oldu, lakin benim şahsi kaynaklarımdan faydalanmayı asla aklına getirmedi. Hal-

buki ben bu konuyu hiç dert etmiyordum ve ailenin refahı için ne gerekiyorsa vermeye hazırdım. Babamın ölümünden sonra mirasıma dokunmadı ve yine benim adıma kayıtlı olan drahomamla birleştirdi. Beni sadece şahsiyetim için sevmiş olduğuna ikna olayım diye bütünüyle fakir, aşağı sınıftan ve kendi halinde bir kız olmamı dahi yeğleyeceğimi sıklıkla söylerdi bana. Görünüşünün ve haşin hallerinin aksine, derininde kendine has sevgi ve şefkat dolu bir tatlılığı olan biriydi. Bu hali ruhuma nüfuz edemediği için bilhassa dokunaklıydı ve tuhaf şekilde hem benim hem onun için acılı ve kederli bir şeydi. İnatla çalışan, muhakkemesi de kavi bir adamdı. On senelik evlilikten sonra aynı heves, aynı ateşle seviyordu beni. Ne diyeyim? Peşimden gelmeye devam ediyordu, zira bunun hakkında aramızda hiçbir zaman tek kelime etmesek de ruhumun ondan kaçtığını, benden bir parçanın, şahsiyetimin en iyi ve temel parçasının onunla birleşmediğini hissediyordu. Bu hal bazen beni yoruyor bazen de öfkeliendiriyordu, fakat sıklıkla da bir nevi şefkat ilham ediyordu. Onun faydasız gayreti benim için ıstırap kaynağıydı, fakat görevlerimi harfiyen ifa etmekten ötesine geçmemin imkânsız ve ruhumun kapılarının ona mutlak ve geri döndürülemez şekilde kapalı olduğunu biliyordum. Bazen de, “Belki de kalpsizim ben, hissetmek kabiliyetine sahip değilim. Merak ve bir nevi iyilik... Hepsi bu, hepsi bu...” diye düşünüyordum.

Fakat işte, ruhumun kapılarının genişçe açılması, içimde bir his ve heyecan fırtınası kopması ve derinimde taşıdığım ve hâlâ şuurunda olmadığım o hazinelerin bütün ihtişamını bilip görmem için ruhumun ruhunu hissetmesi gerekti. Dahasını da söylüyorum. Sanki ruhum sıkı sıkı-

ya kapalı ve hariçle ilişkisi kesilmiş halde bekliyordu seni. Ümitle ve inançla bekliyor, gelecek günlerin kendisine neler vaat ettiğini bizzat biliyor ve bunlarla baştan beri şad oluyordu. Ve bunun tebessümleri ve saadetiyle yüzümde sık sık çiçekler açıyordu.

Hayatımı bütünüyle anlatmam ve sana seni tanımadan önceki hissiyat  lemimimden de bahsetmem gerek. Lakin görüyorsun ki, yazdığımı belli bir kalıba dökebilmek için kendimi zorlukla zapt ediyorum. Ruhum her saniye sana doğru koşuyor, her yerde, mazide bile seni görüyorum. Çünkü sen benim için hep vardın. Hayatımda bütünüyle namevcut olduğun bir an bile hayal edemiyorum. Bana  yle geliyor ki, senin için de durum budur, zira hem başka türlü olamazdı hem de bizim karşılaşmamız alnımıza yazılı hislerin o mesut buluşmasıydı.

Sık sık oluyor, bazen hatta şüursuzca, kadınlar kendilerini haklı çıkarmak adına hayatlarını ve de bilhassa kocalarını hüznü ya da acıklı renklerle takdim ediyorlar. Benim bu tür yollara başvurmaya ihtiyacım yok. Evvela, kendimi haklı çıkarmak için bir sebep görmüyorum. Hissiyatımın derinleri öyle temiz, öyle berrak ki, herkes onu bir bakışta görebilir. Hissiyatım güneş gibi ısıldamaya ve hatta sıcaklığı ve parlaklığıyla yücelmeye muktedir. Haklı olduğunu ortaya koymak için utanmak gerekir ve utanç ancak ve ancak bulanık ve itiraf edilememiş dahili hislerden ileri gelebilir. Hem ben neden bir zaferden utanayım? Nihayetinde en büyük zafer insanın şahsi saadetini bulması değil midir?

Ve sonra sevgilim, istiyorum ki, sana olan meylimin talihsiz ve muvaffakiyetsiz bir hayatın aksülameli olmadığına ikna olasın. İstiyorum ki, gayelerimin olmadığını, arzularımın olmadığını ve hiçbir menzile uzanmadığımı bilesin. Saadetim beni kemale erdiriyor ve onu lekesiz ve parlak tutmak meselesi beni uyanık ve dikkatli kılmaya muktedir yegâne şey. Sıradan insani endişeler kaybolup gittiler içimde. Hissiyatım kendisine yabancı herhangi bir duygunun iziyle kirlenmiş değil. Sevilmiş olmanın gururunu dahi kendimden uzağa itiyorum. Seni seviyorum, severek mutluyum, saadetimin tüm kaynakları benden fışkırıyor ve tüm çiçekleri kendi ruhumdan deriyorum. Bu yüzden, küçük ya da büyük dertlerle, tereddütlerle, şüphelerle endişeli ve huzursuz değilim.

Sanki çok parlak bir güneş sökün etti hayatımın ufkunda ve tüm sisler, tüm bulutlar dağıldı. Ve ben işte onun ışık huzmelerinin envai çeşit oyununa hayran olmuş ve bundan hayrete düşmüş bir halde bakıyorum ve mutluyum. Ruhum heyecanlarla ve tatlı hercümerçlerle dolu, hiçbir izahın anlatmaya yetmeyeceği ölçüde mutluyum.

Söylemiştim ya, evliliğimden önceki o beş sene, Mikayel'in haletiruhiyesini iyice tatsızlaştırdı, ki zaten bu olmadan da ıstırap ve cefa çekmeye meyyal bir mizacı vardı. Kederliydi ve bu keder hiç dağılmadı. Onu seçmeden önce tereddütlerim olduğunu biliyordu, huzursuz ve kıskançtı. Ondan önce dikkatimi celb etmiş diğer erkekleri ve hatta tanıdıkları, yeni arkadaşları dahi kıskanıyordu. Bir görünmez tehlikenin tedirginliğiyle kendisine daima eziyet ediyordu. Bana yaklaşan tüm insanlar hakkındaki şüpheciligi, onları sürekli tetkik edip durması, neredeyse hastalık seviyesinde olan gözaltında tutma çabası beni derinden yaralıyordu. Bazen için için öfkeleniyordum. Bu şartlar dahilinde hayat tahammül edilmez görünüyordu. Zaman zaman, intikam almak ya da sadece tatminsizliğimi dağıtmak için de olsa onun bu hissiyle oynuyordum. Acınası bir şey bu, lakin hakikati söylemek mecburiyetindeyim. Kıskançlık hissi onun ruhunda çınlayan en kuvvetli teldi ve ben bu telin acıklı sedasını dinlemeyi seviyordum. Güçlü hislerin ifade edilmesi –hangi nitelikte olurlarsa olsunlar– beni hep cezbetmiştir. Onun hiddetleri, ümitsizlikleri karşısında kendimi çok defa bir nevi acılı ve şehvetli sarhoşlukla beraber, heyecanla dolmuş hissettim. Ne zaman ki ıstırapı zirve noktasına varıyor, ne zaman ki harabeye dönmüş çehresinin ifadesini, cürmü dahi göze alan hiddetini görüyordum, bir sözle, bir teminatla onu rahatlatmaktan, dalgalanmış ruhunun bir tebessümümle, bir sözümle yavaş yavaş huzur bulduğunu ve sanki hemen ayaklarımın dibinde mırıldayarak akan bir nehrin mülayim sükûnetini edindiğini görmekten zevk alıyordum.

Bu oyun beni meşgul ediyor ve zaman zaman hayatımın boşluğunu dolduruyordu. Ruhumun avare ve nafile

kalmış şedit kuvvetleri vardı ve beni kısmen oyalayan anelik hissi haricinde ruhumun kudretini harcayabileceğim başka bir imkâna sahip değildim.

Bazen tavrımın farkına varıyor, kendimi suçluyordum. “Ben fena bir kadını” diyor, kendi kendimi düzeltmeye ve içimden kötü otları koparıp atmaya gayret ediyordum. Lakin aynı çaresiz halde ona eziyet etmeye devam ediyordum.

Ancak bugün şunu biliyorum ki, orada olan şey fenalığın neticesi değildi ve içimde kendiliğinden akan kudret bir şekilde harcanmak ihtiyacındaydı. Ve evet, bu türden hadiseler sonrasında kendimi yorgun, tükenmiş hissediyor, huzur bulmayı arzuluyordum. Lakin bazen bu huzur da manasız sebeplerle bozuluyordu. O zaman yorgun asabım bana işkence ediyordu. Ümitsizliğe kapılıyor, kendime acıyarak ve benliğimi kısıktırak saran o zincirlerden azat etmek için naçar denemeler yaparak saatlerce ağlıyordum.

Babamın münasabetleri, kocamın mevkisi ve hatta benim iyi terbiye görmüş bir kadın olarak bilinmem, milletimizin yüksek addedilen tabakasını etrafımızda topluyordu. Hepsi Mikayel’in hastalıklı şüpheciliğini biliyor, onu incitmemek için çok hassas davranıyordu. Lakin tabiatın değiştirilemez ve mağlup edilemez kanunları vardır. Onların karşısında kendini emniyete almak, en maharetliler için dahi hiçbir şekilde mümkün değildir. Ben de insanların birbirlerini hapsedtiği o cari ve genelgeçer kanunlara uyup kocama sadık kaldım. Lakin kesif ve mutlak şekilde yalan söylemek, kendine yalan söylemek, iğva, aşk ve hatta envai çeşit arzu beni altüst etmedi demek mümkün mü? Zaten ruhu en hafif rüzgârda dalgalanmaya hazır olan be-

nim için başka türlü   n  l muhtemel olabilirdi ki? Ben bilhassa   h  i temizlik insiyak   ile, herhangi bir bayağı     macerasını tiksindirici buldu  m ve zevk ile hassasiyetim mağlup edilemez engeller olup beni rasgele heveslere karşı muhafaza ettiği için k    t üstünde sadık kaldım. Fakat hepsinin ötesinde, benim kurallara münasip iffetim birçok kadında oldu   gibi bir nevi işve, belki de i  velerin en karşı konulamaz   oldu. Onunla s  slenmi  tim ve hatta onunla gururlanıyordum.

Görüyor musun, sevgilim, rol  m   oynuyordum. Ben de belirli ödünç bir suret edinmiştim ve bu suretle hayranlık ve bilhassa hayret ilham ettiğimde mutluydum...

Lakin kalbim... Kaç defa kudretli heyecanlarla çarptı... Etrafımda neredeyse daima bir bastırılmış hisler girdabı vardı. Bir tokalaşma, bir bakış, belli belirsiz bir söz, inatçı bir nazar sıklıkla heyecanlara ve hislere ait uçsuz bucaksız bir ufuk a  ıyordu önümde.

Fakat bu noktayı izah etmem lazım. Kalbim uzun zaman boyunca herhangi birinde sebat etmeden bir kişiden ötekine gezinip durdu. Hevesim söndüğünde ve dikkati-min nesnesi olan şahsa kayıtsız kalmaya başladığımda, onu o kadar mutlak surette unuttuyordum ki, şaşkın bir halde heyecan dolu saniyelerimi hatırlayıp ruhumun bilmecesi karşısında hayret ediyordum. Hislerime gülüyor, heyecanlı günlerimi istihzayla anımsıyor, zalim bir alayla hatırlamanın sebep olduğu hoşnutsuzluğu da  ıt  ıyordum. "Nasıl da sebatsız  m, ne kadar da hercai hallerim var!" diyordum kendi kendime.

Fakat bugün, sır aşikâr oldu benim için. Onların hiçbiri hakiki ve halis a  k değildi asla. Evvela, bana   yle geliyor ve tecrübe de onu gösteriyor ki, kendiliğinden dikkati birine

kayan asla ben olmuyordum. Öyleyse benim birini yeğlemem hep, bana açık edilmiş bir hisse verilmiş az ya da çok muhabbetli cevaptan ibaretti, başka bir şey değil. Hissim kaynağını benden almamıştı, daha ziyade ben başkasının hissiyatına az ya da çok güçlü bir şekilde tabi olmuşum ve beni heyecanlandıran asıl sebep aşkın ta kendisi değildi, daha ziyade sevilmiş olmanın verdiği ihtiras, tanınan birinin bana gösterdiği alakanın yarattığı gurur ya da merak. Bilhassa da merak.

Ve sonra, bir şey daha vardı. Benim ruhum büyük hislere, hayranlığa, yumuşaklığa ve de büyük fedakârlıklara susamıştı. Ruhum sarsıcı ve hatta ölümcül hisleri soğuk ve rahat uykuya yeğlerdi. Uyanmak, tecelli etmek ve tüm kuvvetleriyle, kudretli heyecanı ile yaşamak istiyordu. Ve bu meyiller, bu arayışlar beni baştan çıkarıyor, yanlışlara sevk ediyordu. Ben şu ya da bu şahsı süslediğim hususiyetleri aslında kendi içimden çekip çıkarıyordum. Bir ideal yaratıyor, yaratıp süslediğim numuneye hayran oluyordum. Kendimi öyle mükemmel kandırıyordum ki, ilk günlerde eksiksiz bir saadetle doluyordum. Sanki kanatlanıyordum, sanki hayatım kendine ait güneşiyle aydınlanıyordu, fakat bunların hepsi bir aldanmadan ibaretti... Sonra hayal kırıklığı gecikmiyor, sevdiğimi düşündüğüm adam aniden önceden gördüğüm gibi değil, hakikatte her nasılsa öyle çıkıyordu karşıma. Kendime, şahsi hislerime gülüyor, dermansız ve bayağı bir şey vuku bulmadığı, her zamanki hassaslığım ve zevkim bir kere daha beni yanlış bir adım atmaktan kurtardığı için kendimi kutluyordum. Elbette tüm bu insanlar arasında hayranlığa ve aşka hakikaten layık olanlar da vardı. Ne zaman coşku her hangi bir sebeple, bazen çok önemsiz bir sebeple sönse, zihnim

onlara karşı adil olur ve her ne kadar hayalimden çabuk uyanmış olsam da, hatırası bir rayiha gibi ruhumda kalan çok olurdu.

Hakiki ve ıstırap veren aşk kalbimde bir defa yuva yaptı ve ben o defasında artık hercai değildim.

Cesur bir adamdı ve yüzünde bir şövalyenin güzelliğini taşıyordu. Babamın meslektaşlarından birinin oğluydu. Çocukluğumda onu sık sık görürdüm, fakat evliliğimden sonra çok az karşılaşmıştık. Ağzından köpükler çıkan ve toynakları kıvılcımlar saçan kara atına rahatça binmiş Üsküdar tepelerini çıkarken sahip olduğu o korkusuz ve azametli çehreye hayran kalmamak mümkün değildi. Fakat bunların hepsi, o ana kadar, sadece bir göz zevkinden ibaretti benim için. Askeri sahada süratle muvaffak olmuştu ve ona gitgide daha mühim görevler tevdi edilmişti. Eve son dönüşü, bizim acısını neredeyse düzenli aralıklarla tattığımız o korkutucu ve zor günlere tekabül etmişti. Başımızın üstünde dehşet ve tehdit asılı duruyordu ve hiddet, intikam arzusu, cesur hamleler ile bütün halkın bastırılmış öfkesi baştan başa hepimizin ruhunu sarıyordu. İşte böyle bir akşamdı. Muhteşem kızıllıkta bir günbatımı anı... Büyük payitahtın trajik güzelliği Boğaz'ın kıyılarına yayılmıştı. Sıcak bir bahar rüzgârı havayı dolduruyordu ve ağaçlar titreyerek beyaz çiçeklerini döküyorlardı. Tek başıma ve dertli ruhum hudutsuz sıkıntıyla dolu, bütün bir günün asap bozukluğunu dindirmek ümidiyle Üsküdar'ın tepelerinden birine doğru yürüyordum. Bir yandan da acele ediyordum ki Mikayel'den önce eve varayım, zira vehimleri ve kıskançlığı bu tür günlerde dahi peşimi bırakmıyordu. Böyle ruh halleri içindeyken ona hiç tahammül gösteremiyordum.

Artık belli bir yüksekliğe varmıştım. Aniden fark ettim ki yalnızım, büsbütün yalnız. Her akşam gezinenlerin kalabalığıyla dolup taşan bu mevki tamamen boştu. Korkuyla doldum. Her yer, çevre tepeler, vadiler, önüm ve arkam tümüyle ıssızdı. Tuhaf bir sessizlik hüküm sürüyordu. Bakışım çiçeklerle süslü çayırların üzerinden, Boğaz'ın parıldayan sathından, uzaklarda dalga dalga yayılan yükseltilerin renkli maviliklerinden, tüm bunların güzelliklerine nüfuz edemeden kayıp geçiyordu. Sanki bu yalnızlığın ve sessizliğin içinde ruhum kanat çırpıyor ve titriyordu. Her türden düşünce, korku ve öfke; yarının hadiselerine, muhtemel cinayetlere dair kehanetler; her nasılsa zafer ümitleri ve eşitsiz mücadelelere has bir taşkınlık zihnimin içinden velveleyle geçip gidiyordu. Korkum dağıldı ve birkaç adım attım, belli bir noktaya gidecektim... Ben köle kızı değilim, ruhumun alışılmadık cüretleri var. Korkudan ölsem bile asla geri dönmem ve gideceğim yer neresiyse oraya kadar giderim... Adımlarım beni götürür, gururum amaçsız bir şeyin içinde bile korkuyla geri adım atmama izin vermez.

Tepenin diğer tarafı hâlâ görüş alanımın dışındaydı ve gözlerimi şekilden şekle giren, yavaş yavaş kısalıp genişleyerek kuzeye doğru hareket eden günbatımı bulutlarına sabitlemiş halde, başım yukarıda ilerliyordum.

Birdenbire onu gördüm. Yine kara bir atın sırtında tepenin diğer tarafını çıkıyordu. Neden hemen uzaklaşmadım? Tepenin üstünde yalnız başıma neden durdum akşam rüzgârı şapkamın örtüsünü yüzümde keyfince sallarken? Atın ön ayakları yokuşu daha telaşla döver ve taş parçaları aşağı doğru yuvarlanırken bana doğru geldiğini hissettim mi? Yaptığım şuarsuz bir işve miydi, o anda beni idare eden kadınlık içgüdülerim miydi? Bilmiyorum, ger-

çekten bilmiyorum... Yalnızca şaşırtıcı fakat şehvetli bir ürpermenin bütün varlığını altüst ettiğini hatırlıyorum. Hâlâ ayrılabilirdim oradan. Lakin bu fikir artık tamamen aklımdan çıkıp gitmişti. Sanki büyük bir tehlikeye atıldığım hissiyle doluydum ve bu his ruhumu yukarı taşıyor, beni eşsiz bir cüretkârlık ve gururla dolduruyordu.

Yanıma vardığında hemen attan indi, büyük hürmetle ve kendi âdetlerince beni selamladı. Henüz dönmüştü ve muvaffakiyetsiz seferi çehresine yorgun ve umutsuz bir adamın tasalı ıstırabını yerleştirmişti. Gözleri genişledi ve beni şefkat ve hayretle kuşattı. Bakışımı ondan kaçırdım ve belirsiz bir noktaya sabitledim. Kanım başıma hücum etti ve şakaklarımda onun hızla dolaşan adımlarının vuruşlarını hissettim.

– Böyle karışık bir günde korkmuyor musunuz tek başınıza bu ıssızlığın ortasında?

– Yok, dedim, ben hiçbir şeyden korkmam.

Sesim, kendime rağmen düşmancaydı ve sanki bana yabancı bir vurguyla cınlamıştı.

– Ammavelakin, büyük, büyük tedbirsizlik bu sizin yaptığınız...

Sustu ve şaşkın bir şekilde kaldı. Yere eğilmiş gözlerimin elinin kırbacının üzerinde titrediğini gördü.

– Uzaktan gördüm sizi, dedi bir şarkı gibi müşfik ve ahenkli bir sesle, sizi tanıyamadım, fakat siz olduğunuzu hissettim...

Yeniden sessizlik. Hafifçe titreyen ateşli parmakları kırbacı kıracakmışcasına kavramıştı.

– Ve kalbim benden önce, atımdan önce size doğru koştu.

Yanaklarıma, alnıma doğru sıcak bir kan dalgası yükseldi... Al al olduğumu hissettim ve kendime meydan okuyarak ve ona meydan okuyarak başımı kaldırdım, gözlerimi korkusuzca ona diktim.

– Hayal edemezsiniz, dedi neredeyse telaşla, o kadar güzelsiniz ki şu an, sarsıcı surette güzel...

Nasıl izah edeyim şimdi yere çakılan hislerimi? Sanki onun heyecan yüklü parmakları kalbimi okşadılar ve keskin bir acı hissettim, bir nevi elem. Her şey temelinden sarsılıyordu içimde. Memnun muyum, değil miyim, anlayamıyordum... Gerçeklik hissimi yitirmiştım ve sanki dev darbeler ruhumun kapılarını dövüyordu. O konuştukça bir sarhoşun kendinden geçmiş savrukluğu başımı döndürüyordu, fakat idrakime sadece yarım yamalak kelimeler çıkabiliyorlardı.

– Ben senin kölenim... Ayaklarının tozuyum. *Kurban* olayım sana... Sen benim için ulaşılmaz, imkânsız bir rüya oldun... Senin hatıranı her yere yanımda götürdüm ve her kadında seni buldum... Biliyorum senden ne kadar uzak olduğumu ama her şeyi senin için feda edebilirdim, her şeyi... Hatta eğer isteseydin...

At aniden birkaç kere kişnedi ve rüzgâr, yüzümü dalgalanan örtümle kapatarak daha da hızlı esti.

Nasıl ayrıldım oradan? Nasıl kaçtım ondan, ben de bilmiyorum. Heyecan ve hercümerç dolu öyle hallerden geçtim ki, neredeyse hastalandım... Fakat bunlar korku dolu günlerdi ve Mikayel dahi benim müteessir halime hususi dikkat göstermedi.

Tüm halk dehşete teslim olmuş, her an korkutucu hadiseleri bekliyordu. Ben de vakaları makineleşmiş bir halde takip ediyordum. Fakat çocuklarımla hayatını emniyete al-

maya yönelik endişelerimin orta yerinde onu görüyordum hep, tepenin üstünde ayakta, hürmetle ve neredeyse şaşkınca eğilmiş, güneşten yanmış çehresi derin bir heyecanla solgunken, bakışı amirane kavırıyordu beni şefkatle.

Bundan sonra onu unutmaya hiçbir şekilde muvaffak olamadım. O günlerde hususiyetle, benimle konuştukları, beni türlü dertlerle meşgul ettikleri vakitlerde, birdenbire sanki ruhum kayboluyor, zihnim dağılıyor ve kuvvetli bir heyecanın içinde bir marazlı gibi titriyordum. Bazen de her şeyi unutmuş halde uzun uzun hayal kuruyordum, ancak birden fena içgüdülerim aklıma geliyor, utanç ve pişmanlık duygusu ıstırapla ve eziyet dolu bir zillet hissiyle beraber her yanıma kaplıyordu. Sanki, ruhum ifsal edilmişti ve sadece şahıs olarak ben değil, biz toplu olarak da bu ahlaki aşağılanmanın damgasını taşıyorduk. Nasıl da kurtarmak istiyordum kendimi bu tazyikten ve onun sebep olduğu zihin karmaşası ile şüphelerden. Lakin çabalarım boşunaydı. Ürkütücü yeni hadiseler beni korku ve tiksinti ile galeyana getiriyordu. Boyun eğmez ve acımasız şartlar bizi birbirimizden ayırıyordu. Aramızda deniz olmuş kan selleri vardı. Ağzımdan kendiliğinden çıkan o *asla*, altüst olmuş varlığımın samimi ve geri döndürülemez *aslasıydı*. Ondan sonra onu görmekten kaçtım, bir daha gözleri hiç gözlerimle buluşmadı. Ve ben bu yasağa sıkı sıkıya uydum, bunun için kendimi zorladım, lakin itiraf etmeliyim ki his içimde kaldı, sürüp gitti. Adeta simsiyah bir bulut kalbimi kararttı ve fakat onu unutmaya muvaffak olamadım.

İki ay sonra ondan bir mektup aldım. Uzun ve belirsiz bir müddet tehlikeli bir göreve gidiyordu. Bir kez daha sarsılmaz hislerini açık ediyordu bu mektupla. Ondan ne kadar nefret, hatta ikrah ettiğimin farkında olduğunu

söylüyordu. Bana herhangi bir umudun mümkün olamayacağını bildiği şu anda yazmayı tercih etmişti. Başkaları gibi olmadığını ve kalbinin hakiki ve temiz hislere kabil olduğunu tasdik etmek arzusundaydı. O akşam gördüğü ve arzusuyla dolduğu o kadını asla unutmayacaktı, öyle ki kendisi hakkında yanlış hükümler vermememi, daha ziyade ondan hafızamda tatlı bir iz kalmasını rica ediyordu.

Hayır, onun hakkında yanlış hükümler vermemiştim ve onu unutmamıştım... Lakin ne kadar da eziyet verici ve feci şeydi bu hissiyat benim için, asla izah edemem. İstirap ya da saadet dolu günlerimde hatırası bana dönüyor ve zihnimde öylece kalıyordu. Onu varlığımdan söküp atamıyordum. Bazen sakın ve hatta müşfik bir hisle bu elle tutulmaz ve daimi mevcudiyeti düşünüyordum. Fakat sıklıkla onu bir düşman gibi görüyordum. Bunu kurtulmak istediğim ama dermansız olduğunu hissettiğim bir tür kâbus, bir tür ruh marazı sayıyordum.

Hareketlerime ve sözlerime bakarak beni mütebessim, sakın, rahat gören kim hayal edebilirdi ruhumun içindeki o dramı? İçimde nasıl da korkunç bir şey taşıdığımı bileerek, başka adamlara ve kadınlara bakarak düşünüyordum: “Kim bilir neler var ruhlarının içinde?” Bu ıstırap, bu gizli ve derin ıstırap beni başkaları hakkında müsamahakâr kılıyordu. Zira ne yapsalar ve ne düşünseler de içlerinde benimki kadar günahkâr hisler taşıyamazlardı. Ben kendimin haşin yargıcıydım, merhametten yoksun haşin bir yargıç.

Fakat sen bana karşı affedici ol sevgilim. En azından affedici olmayı dene. Seni kabul etmek için genişçe açılan o ruhun nur gibi temiz ve berrak olmasını ve hiçbir gölgenin, hiçbir kara noktanın onun parlaklığını lekelememesi-

ni isterdim. Fakat günah insanın alın yazısıdır. Bu böyledir ve böyle olduğu için de başka türlü mümkün olamazdı. Düşün ki, gizli gizli ve fasılasız acı çektim. Ruhum arzularla, ayıpla, tiksintiyle ve aşkla yekten sarmalandı. Baştan çıkmış muhayyilemde onu, ıstırapın figanını boğazımda güçbela zapt ettiğim anlarda görmüştüm. Bazı şarkılar, bazı renkler, bir alacakaranlık parıltısı, onunla karşılaştığım o yerler onu çağırıyorlardı ve onu yanımda, onun sıcak nefesini varlığımın üzerinde hissediyordum. Kim tahayyül edebilirdi bunu? Böyledir, kadın sıklıkla nüfuz edilemez ve gizemli görünür erkeklere, zira ruhunun dalgalarının diplerinden çok eski hatıralar ve suretler yeni bir dirilikle yükselip tecelli ederler. Bu sebeptendir ki, birdenbire onun eli avucunuzda titrer, dudakları busenizi reddeder ve çehresinden beklenmedik solgunluklar ya da kızarmalar geçer. Böylelikle birdenbire saadeti söner ya da keder içinde tebessüm eder, bakışı müteredditleşir ve huzursuzlaşır. Zira varlığınızı bir an unutup, talihli ve talihsiz sevdalarının hatıralarıyla karşılaşmıştır. Böyledir, beklenmedik bir anda kadını tatlı ve müşfik bulursunuz, zira bir başkasının pişmanlığını ve ayıbını düşünüp halim selim olur, oysa başka anlarda geçmiş anlarının hatıralarında mukavemet etmek ve kibirlenmek için umulmadık bir cesaret bulur. Ve tüm bunlar nüfuz edilemez sırlardır, sadece erkek için değil, kadın için de. Çünkü alışkanlıkların, hislerin, geleneksel tutumların kesif sisinin içinde kadın kendi hakkında nadiren berrak şekilde düşünür.

Böyleydi, beni rahat ve mütebessim gördüklerinde, ruhumun hangi eziyetlerle sarsıldığını hayal edemezlerdi. Sanki bazen onların asabi parmakları benim acıyla çarpan kalbime dokunurdu. Bazen hislerime teslim olmayı dü-

şünürdüm, sevmek ve ölmek, tüm engelleri ayaklar altına almak, tüm uçurumların üzerinden süzülüp uçmak... Ama işte aniden, hatta bir şimşek hızıyla ve ne kadar da korkunç bir günah işlemiş olduğum fikriyle, ıstıraba ve ümitsizlik buhranlarına gömülürdüm. Ve bütün bu halin yarattığı ruh faciası, bazen beni günler boyunca müteessir ve titrek bir halin içinde tutardı.

Bir takıntı haline gelmiş bu fikirden kurtulmak için bir an bile boş kalmamaya çalışıyordum. Günün saatlerini öyle ayarlamaya gayret ediyordum ki, nefes nefese ve fasılasız türlü meşguliyetle dolu olayım. Yorgunluktan tükenmiş bir halde yalnız kalıp istirahat çekileceğim vakit geldiğinde okumam, uyku şuurumu karartana kadar okumam elzemdi. Ve seneler, seneler ondan hiçbir haber almama ve çevremde kimse ondan bahsetmemesine rağmen bu şekilde geçti.

Bir gün lakin, beklenmedik bir şekilde ismi telaffuz edildi. Dehşetli bir an oldu bu benim için.

Balkan Savaşı günleriydi. Türk Ordusu'nun muvaffakiyetsizlikleri artık Türkler için dahi sır olmaktan çıkmıştı. Bir öğleden sonra kocamın arkadaşları istirahat için bize gelmişlerdi. Günün hadiselerinden bahsediyorlardı. Berak bir şekilde hatırlıyorum o günkü ruh halimi, etrafımdaki her ayrıntıyı, her birinin çehresindeki ifadeyi. Hayatımızda, sadece tüm alakalı vasıflarıyla değil, ehemmiyetsiz olanlarıyla da ebediyet kazanan anlar vardır. Sanki zaman durur, akmaz, kudretsizliğimizin karşısında bir perde açılır ve görünmez olan neredeyse görünür olur.

O gün hava soğuktu. Hizmetçi sobaya yeni odun koymak için eğilmişti. Pencereelerde yağmurun mırıltısı vardı ve odunların yanarken çıkardığı çıtırtı yağmurun sesine

neşeyle cevap veriyordu. Huzurlu ve yorgun günlerimden biriydi bu. Ruhum sanki uykudaydı ve çocuksu bir neşe hatırşinas ve canlı kılıyordu beni. Bu, insan birilerine zevk verme, tatlı bir söz söyleme, itina gösterme fırsatı bulduğunda ortaya çıkan o ruh hali gibiydi. İnsanın kalbi onu galeyana getiren bir aşkla dolar ve o nihayetinde kendisini huzursuz edecek o fazlalığı harcamak ister ya, o hal gibi.

Masanın üzerinde çiçek açmış kırmızı karanfillerle dolu bir saksı vardı. Hareket etme, gülme, şarkı söyleme arzum zapt etmek zorunda kalmıştım, zira Mikayel'in tetkik eden bakışı üzerimdeydi. Mikayel beni kederli gördüğünde ne kadar kuşkulanıyorsa, alışılmadık şekilde neşeli gördüğünde de aynı şekilde kuşkulanmaya başlıyordu. Lakin tabii canlılığımla rahat duramayarak saksıya yaklaştım, onu kaldırdım ve yüzümü çiçeklere gömdüm. Günbatımının parıltısı kesif bulutların içinden geçerek tek bir ışın gönderdi bize doğru. Gözlerim yavaş yavaş sönen bu ışına tebessüm etti, camlardan kayan yağmur damlaları elmaslar gibi parıldadılar.

– Nasıl da benzersiz bir akşam, dedi biri.

Bir başkası hikâyesine devam ediyordu. Birkaç subayın cesurane mukabele etmeye ve geri çekilmenin önünü almaya çalıştığından, lakin başarısız olup savaş meydanında düştüklerinden bahsediyordu. İsimler saydı, saydıklarından biri onun ismiydi.

– Adrine!

Sanki kurşun darbeleriyle kollarımın kuvveti kesildi ve saksı elimden düştü. Baş dönmesi içinde aceleyle oradan uzaklaştım ve odama çekildim. Hayır, gözyaşı dökemedim, figan edemedim, lakin ölümcül bir soğukluk sardı beni. Ve sonra işte birdenbire bir memnuniyet, uğursuz ve ca-

navarca bir memnuniyet hissi öne çıktı içimde. Yani artık o yoktu, yoktu, yoktu... Artık bu dünyanın üzerinde onun kanlı canlı sureti yitmişti ve onunla bir gün bir yerde tesadüfen karşılaşabileceğim korkusu da ebediyen kayıplara karışmıştı... Fakat aynı zamanda bana öyle geldi ki, artık onun için zaman ve mesafe kanunları geçerli değildi ve öyle ki, ruhu belki de şu anda etrafımda dolanıyordu. Ve yine bana öyle geldi ki, ruhum emsalsiz bir arzuyla en tatlı ve müşfik sözleri fısıldıyordu ona.

Kapı aniden açıldı, kızgın ve rahatsız bir halde Mikayel göründü. Misafirlerin önünde karanfillere o kadar muhabbet göstermemi garip bularak, neşemden ve canlılığımdan altüst olmuş halde oydu ismimi çağıran. Şimdiyse solgunluğumun, teessürümün, ıstırabımın nedenini öğrenmeye gelmişti. Hadiseleri birbirine bağlayıp hakikati anlamış mıydı, bilmiyordum. Fakat bakışı sert ve çektiğim ıstırap karşısında merhametsizdi.

Ne kadar da hastaydım, ne kadar da eziyet çektim azap yüklü Mikayel'in şüphelerinden, katılığından ve hatta cebirinden. Tüm bunlar bir kez daha yordular beni ve hakiki ıstırabım can sıkıntılarının, usanmışlığın ve yeknesak sorgulamaların sisi içinde kaybolup gitti.

Ondan sonra yeniden seneler geçti. Hatırası bende hep aynı sızıyı, hep aynı acı ve takat bırakmayan hissi uyandırarak sık sık geri dönüyordu. Sadece ayıp kaybolmuştu. Ölüm her şeye kutsiyet veriyor. Belki de onun hakkında bu kadar uzun yazabilmemin nedeni de bu. Oysa önceden hatırasının üzerinde fazladan bir saniye dahi durmak istemezdim, duramazdım.

İşte, iyi ve fena taraflarıyla bütün geçmişim... Sana her şeyi anlatmak, her şeyi açıklamak istedim ki sıradışı ruh

hareketlerim senin için sır olmasın. Her insan ruhunun, benzer değilse de, en azından bunlara muadil karmaşaları ve fırtınaları yaşadığına kaniyim. Lakin fark şu ki, her adam ya da her kadın kendi ruhunu tanımaz, sarıh şekilde onun arzuları ve hususi kanunları üzerine kafa yormaz, insanlar kendine kör, başkalarına tahammülsüz ve katıdır. İnsanlar, “Benim belli prensiplerim var, bu şartlarda böyle davranırım, şu şartlarda şöyle. Bu türden insanları severim, şu türden olanlardan nefret ederim,” demeye alışkıdır. Tüm bunlar cahilliğin cüretleridir. İnsanlar kendi içlerinde hudutsuz ve durmadan değişen bir şey taşıdıklarını bilmezler. Onun hususi ve aşına olmadığımız kanunları insanların dayattıklarına benzemez. O, kıyıları asla görülmeyen, fırtınalarını ve asude hallerini ekseriyetle neden ve nasıl olduğunu bilmeden taşıyıp tecrübe ettiğimiz uçsuz bucaksız bir denizdir.

Lakin bilhassa şunu asla, asla unutmamalı ki, ruhumuz üzerinde iktidarımız yoktur ve o bizim irademizin haricinde kalan sebeplerle dalgalanır. Ve işte bu yüzden birbirimizi yargılamamamız ve birbirimiz karşısında hudutsuzca ve samimiyetle müsamahakâr olmamız gerekir.

Bir akşam, çocuklar henüz uyumuşlardı ve ben yalnız kalmanın saadetiyle doluydum. Sobanın yanında koltuğa gömülmüş, sükûnet içinde düşünüyordum. İşte gençliğim geçiyordu ve denebilirdi ki hayatımı yaşamıştım. Ruhum insani hisleri, en yüksek ve çeşit çeşit heyecanları tanımıştı. Bir başkasının hayatında düz ve adi bir vaka olacak her şey, benim içimde tabii bir haletiruhiyenin lütfu ile mucizevi bir rüyaya, ya da harlanmış bir aleve veya bir gökkuşağı parıltısına dönüşmüştü. Hayatımı süslediğim mücevherleri ruhumda aramış ve bulmuştum. Öyle ıstırap ve saadet anları yaşamıştım ki, ruhumun ebediyette kanat çırpışını hissedip zamanı ve mekânı defalarca aşmıştım.

Hayranlık, aşk ve hatta gelip geçici şefkat duyduklarım ne kadar da çoktu; her birini sükûnetle düşündüm ve hepsi için iyilik ve muhabbet dolu hissettim kendimi. Hepsine minnettardım. Kabiliyetle olsun, ruh güzelliğiyle olsun, şahsiyetlerinin dikkat çeken herhangi bir ifadesiyle olsun zihnimde mihlanmışlardı ve bende heyecanların, şedit hislerin, şefkatin ve hatta kederin kaynağı olmuşlardı. Zamanın akışı içinde mutluluk ve ıstırap aynı şeylerdir ve ancak şiddetlerinin azlığı ya da çokluğu ölçüsünde değer kazanırlar. İşte, benim hayatımda da birkaç bahar çiçeklenmiş, fırtına kopmuş ve sonunda yas ve yıkıntı meydana getirmeden dinmişti.

Evlatlarım aslanlar gibi sağlıklıydı. Gözlerinde benim gözlerimin tebessümü ve dudaklarında benim ruhumun heceleri vardı. Körpe kalplerindeki yaşama sevincini, gelecek günlerin güzellik filizlerini görüyordum ve yazgılı oldukları hayat yürüyüşlerinden zaferle çıkacaklarından emindim.

İstiraplarım bu şartlar altında bende acı ve dermansız bir ümitsizliğin izlerini bırakamazlardı. Hayatın tüm taşlı yollarından başım dik ve gururlu geçmiştim. Alçak zillet

başımı hiçbir zaman eğdirememişti. Acıyla inlediysem de bazen, kimse gözyaşlarımı görmemiş ve tam da bu sebeple henüz nemli gözlerimde tebessüm çiçeklenmeye hazır olmuştu hep. Onların en küçük değerini dahi hayatın usandırıcı ve acılı anlarına ilıştirmeyi ve saadet nurlarını galeyana getirmeyi öğrenmiştim. Eğer Mikayel'in despot aşkına ve şüpheciliğine uyarak onun patlamalarından azade kalmayı deneyecektiysem, bu asla boyun eğme ve aşağılık hisleriyle değil, daha ziyade üstünlüğüme dair bir nevi şuurla ve ne Mikayel'in ne de başka bir adamın kötü niyetlerinin, kirli güdülerinin ve bahtsız ruh cahilliklerinin nüfuz edebileceği ruhumun parlaklığına sığınarak olacaktır. Tüm bunlar beni lekelemeden ve hususiyetle varlığımın kendine has hallerini bozmadan sadece köpük saçıp gitmişlerdi varlığımın kıyılarından. Şahsi hislerime ve ruhumun hususi kanunlarına ihanet etmemiş, yalnız, halis ve gururlu kalmıştım kendi içimde, bekleyerek ve inanarak. Varlığımın derinini, hakikatimi takip eden bu kanunları, içgüdüyle mi yoksa şuurla mı en mukaddes kanunlar saymıştım? Ne olursa olsun, yaşadığım günleri dönüp takdir ettiğimde, memnundum kendimden. Böylece, tuhaf bir huzur ve sükûnetle doldum ve hayatımın güzel günlerinin nihayetine hercümerçsiz ve ıstırapsız baktım.

Lakin o anda düşünemedim sevgilim, akşam hâlâ uzaktı, daha önümüzde günbatımı saatleri vardı –bizim oralarda hele öyle güzel ve öyle uzundur ki bu saatler– ve o parlayan güzelliğin içinden seninle birlikte geçmek alnımıza yazıydı.

Akşam mutluydum ve bir arkadaşımı ziyarete gittim. Ruhumda baş döndüren bir şarkı çınılıyordu. Bu bana sık sık olurdu. Küçükken piyano dersleri almış ve manasız sebeplerle bırakmıştım. Halimin sebebi, acemi parmak-

larımın bir tonu zorlukla bulduğu ya da notalar üzerinde tereddüt ettiği o zamanlardan beri, içimde farklı ve dahili bir müzik dinliyor olmamdı. Derslerimi hazırlamam gerektiği için yalnız kaldığımda, zayıf ve beceriksiz parmaklarım klavyenin üzerinde gezinirken ruhumda işittiğim ve benzeri hiçbir çalgı ya da hiçbir insan dudağı tarafından seslendirilmemiş o şarkıyı neredeyse el yordamıyla bulurdum. Bunlar ruhumun kederlerine ve saadetlerine eşlik eden, lakin hiçbir zaman ifade edemediğim şahsi şarkılarımdı, ruhumun sesleriydi. Bazen sadece bir nota, bir ton, bir figan, bir mırıltı yolundan sapar ve iç ahengimden çıkıp harice salınırdı. Lakin hepsi buydu, şarkım, şarkılarım sadece benim tarafımdan duyulacak şeylerden ibaret kalırdı. Bazen ruhum aylarca, yıllarca susar, sonra işte birdenbire bilmem neyin tahrikiyle, hangi dahili ve nüfuz edilmez sâiklerle ağıtlarını ya da en büyük saadet şarkılarını söylemeye başlardı.

O gün de böyleydi. Sanki büyük bir ormanın uğultusu içimde uzun uzun, sükûnet içinde dalgalanıyordu ve ben bu hoş ve dikkat çekici konseri dinliyordum. Anlık sessizlikler beni muhteşem yeni başlangıçlara hazırlıyordu. Bu sırada, uzak ve yeşil yapraklarla dolu bir tehnelikte, su damlacıklarının yosunlu bir kayanın üzerine damla damla düşüşünü işitiyordum. Daha uzakta kuşların bazen ormanın uğultusuyla ahenk bulan, bazen ise bu ahengi bozan gevezeliği çınılıyordu. Lakin uğultu sanki yabancı dallara ve seslere hükmetmek, onları boğmak ister gibi, sanki bir fırtınaymışcasına yükseliyor ve bütün bu genişlik onun ruh karıştıran ateşli şarkısıyla dolduktan sonra adım adım sükûnet buluyor ve susuyordu. Bu durma anında ağaç çiftleri yalnız başlarına mırıldanmaya devam ediyor ve coş-

kulu bir titreyişi birbirleriyle değiş tokuş ederken, yabancı ve yeşil yapraklarla dolu uzak bir yerde su damlaları hep yosunlu bir kayanın üstüne tane tane düşüyorlardı.

Ertesi gün, hatırlıyor musun, yemeğe gelmedin. Misafirler halihazırda evdeydiler ve seni bekliyorduk. Ben bütünüle sükûnet içindeydim ve bekleyişimde bir sabırsızlık yoktu. Lakin öğleden sonra Çamlıca'ya çıkmayı kararlaştırdığımızdan, artık seni beklememeye karar verdik ve yemek odasına geçtik. Yarım saat sonra af dileğini ve beklenmedik bir nedenle Üsküdar'a gelemediğini ifade ettiğin telgrafın ulaştı.

Hayatımızda iyi ya da fena ama büyük önemi haiz bir şey olacaksa, bu sanki önceden mukadder gibidir. Her şey, birbirine yabancı hadiseler, hatta önemsiz tesadüfler birleşir, birbirleriyle buluşur, onun meydana gelmesine yardım ederler. İşte böyle, o gün yokluğun, senin hakkında uzun uzadıya konuşmalarını, seni anlatmalarını ve öylelikle benim de bir şekilde senin manevi tasvirini yapabilmemi sağladı. Sanki her biri, benim zihnimde gerçekleşen ve hâlâ şuurunda olmadığım mücadelede işbirliği içindeydiler. Fakat bir hususu açıklamak isterim. Olan, başkalarının methiyelerinin ve senin hakkındaki iyi intibanın bana tesir etmesi ve bunun içimde bir heyecan fırtınasını ayağa kaldırması değildi. Hayır, hayır! Seni ilk gördüğümde, hatta ondan sonraki birkaç defada da kalbim sakindi ve sadece sempatik ve asil bir adamla konuşmanın bildik zevkine sahiptim... Ruh haletimi baştan ayağa kuşatan o şey yıldırım hızıyla gerçekleşti. Ben kendim de bunun nasıl olduğunu bilmiyorum, fakat kesin ve kati şekilde söyleyebilirim ki, bu, iki ruhun, iki yalnız âlemin –kim bilir hangi gizemli ve ilahi kudretin müdahalesiyle tüm engellerden, tüm karan-

lık tazyiklerden ve sislerden geçerek– bir buluşma noktası bulduğu ve iki nur damlası gibi birbirleriyle aynılaşıp, birbirlerini aydınlattığı, herkesten bereketli insan hayatlarında dahi ancak iki-üç defa gerçekleşen, kimi zaman insana sadece bir defa sunulan kimi zaman ise hiç yaşanmayan o nadir, talihli ve ilahi anlardan biriydi.

Fakat yaşadığım ve halen yaşamaya devam ettiğim bu muhteşem roman hakkında bütünlüklü bir fikir vermek için sırasıyla anlatmalı, bu hikâyenin bütününe değilse de en azından mühim veçhelerini tanıtmalıyım. Tastamam hatırlıyorum. Yemek sırasında sık sık ismini telaffuz ettiler. Misafirlerden biri:

– Arşag Seropyan tabiatı çok hoş, asil bir adam, dedi.

Başka biri önceleri musikide büyük bir kabiliyet gösterdiğini ve sonra çeşitli sebepler neticesinde tabipliğe devam ettiğini söyledi.

– Alışıldık seviyenin üstünde bir şahsiyet, dedi bir diğeri.

– Şaşırtıcı olan şu ki, dedi bir şair, seni yurtdışından tanıyordu, insan Arşag'ı tanıdığında onda bir sanatçı meşrebi bulacağı aklına hiç gelmiyor. Bu hoş bir sürpriz.

Sohbet yavaş yavaş konudan saptı, orada buraya gezinmeye başladı ve daha umumi meseleler etrafında dağıldı.

Beklenmedik şekilde, gökyüzünde bir bahar güneşi ışıldıyordu, bulutlar kaybolup gitmişti. Yemek salonunun pencelerini açtık ve kuru toprak hızla buharlaşarak yaşama sevinci uyandıran rayahasını gönderdi bize kadar. Gönül bulandıran ılık hava uzaklarda erkenden açmış çiçeklerin latif kokusuyla doluydu. Gözlerimizi dışarıya çevirdiğimizde, ufuk, pembe ve aydınlık bir sise eşlik ediyordu. İki dalga çifte Çamlıcaların yayvan eğimini hudutsuzca yayarak onları ahenkli ve yumuşak bir şekilde harelendiriyordu. Ne kadar da tatlı ve sakindi hayat o anda. İçimize çektiğimiz hava dudaklarımızda bal tadındaydı. Zihinlerimizden geçen fikirler renkli kanatlarıyla uçuşan nurdan sarhoş kelebekler gibi güzel, lakin hayran olunası şekilde de hercai idiler.

Ben artık sohbeti takip etmiyordum ve bize baharın bahşettiği o ışık ve koku rüyasına teslim olmuştum.

– Yazık ki Arşag gelemedi. Eminim ki çok severdiniz onu.

Ve o an senin adın, zihnimde bu bahar rüyasına karıştı.

Şaşılabak şey, o kadar zor beğenir ve kılı kırk yaran bir adam olan Mikayel –ki bilhassa başka adamlar hakkında benim karşımda methiye dizmede nasıl da cimriydi– bütün hafta boyunca hiç durmadan bana senden bahsetti. Öyle ki, daha seni görmeden şahsının ve karakterinin hususiyetlerini biliyordum artık. Sana artık aşınaydım ve seni görme merakı içindeydim. Herkesin senin fevkalade ince ruhlu bir adam olduğunda hemfikir olması özellikle dikkatimi celbetmişti. Demek ki içinde yaşamak mecburiyetinde olduğun o kısıtlı hayata kıyasla daha yüksek ve geniş bir hayata sahiptin. Seneler önce evlendiğini, aile ne ve içlerinden biri nazik sağlığı sebebiyle hususi bakıma tabi olan çocuklarına bağlılığını, ailene ve cemiyete karşı doğru, dürüst ve temiz olduğunu ve mesuliyetlerini daima vicdanlı bir itidal ile yerine getirdiğini de öğrenmiştim.

“Dengeli bir adamdır” diyordu Mikayel, sanki kendi delice şüpheleri ve hırsları ile mahvolmuş müteessir hayatını aklına getirerek.

Sadece bir hafta sonra, seni şahsen de tanıdım. O an, gelecek günlerde olacakların haberini verecek hangi hususi intibai edinmiştim, kati olarak bilmiyorum. Hiçbir şey... Evet, aslında hiçbir şey! Seni başkalarına takdim edildikten sonra gördüm. Dikkatim farklı farklı insanlara bölünmüştü, lakin bana hususi bir ehemmiyetle muamele ettiğini fark ettim. Bu her zaman hoş bir şeydir bir kadın için. Sana benden bahsettiklerini hissettim, büyük bir merak vardı içinde. Fakat bu meraktan daha fazlası, beklenmedik bir şey karşısında bulunmanın şaşkınlığıydı. Evet, kesinkes hissediyordum ki seni şaşırtmışım. Niçin, ne ile bilmiyorum. Belki bütünüyle farklı bir resim oluşmuştu sende Mikayel’in karısı hakkında, belki de bilhassa hassas

olduğın bir fiziki ya da manevi hususiyetle dikkatini celbetme talihine sahip olmuştum. Başkalarıyla konuşarak, tebessüm ederek ve onlarla şakalaşarak belki de tamamen başka bir şeyle meşgul görünüyordum, lakin bunların hepsini hissediyordum ve şefkat gibi hoştu bu benim için. Konuşmak gayesiyle doğrudan bana döndüğünde soğuk bir resmiyet takınmıştın, fakat benim tecrübeli ve feraset sahibi kadın gözlerimi bu sahte harici görünüş kandıramazdı. “Hayır” diyordum içimden, “Arşag Seropyan Bey, siz bu göstermek istediğiniz şahıs değilsiniz, şüphesiz göstermek istediğinize kıyasla daha asil bir türe aitsiniz.” Kaldı ki, tüm bunlar herhangi bir insana, hatta yoldan geçen birine bahşedebileceğim alışıldık dikkatlerin sonucuydu.

Fiziki görünüşün hoş geldi bana. En azından meydana getirdiğin o manevi intibai hiçbir şey bozmadı. Uzun boyun, gururlu duruşun, hatta aklaşmaya başlamış saçlarının kumrallığı ve yaşından hiçbir iz taşımayan kırışksız çehren dahili hakikatini özlü şekilde tasvir ediyordu. İlk bakışta yüzünün ifadesinden ruh hareketlerini tahmin etmek mümkündü, ki bu yüzün çizgileri nihai karakterini hiç şüphesiz daimi manevi temayüllerin tesiriyle kazanmışlardı. Miyop gözlerin konuştuğun kişinin üzerinde hususi bir dikkatle bekliyor ve bakışların yavaş yavaş, muhtemelen yorgunluğun neticesi olarak, mütereddit ve tatlı bir hal alıyordu.

Saf ve pak ruhun şefkatle tebessüm ediyordu dudaklarının üstünde ve dudakların bazen sıradışı ve dışarıya kendini kapatan bir ciddiyet kazanıyorlardı.

Gençlik yıllarında nasıl olduğunı bilmiyordum tabii, lakin zihnin parlak ve dolambaçsızdı; tespitlerin onun yüksek kabiliyetlerini gösteriyordu. Fakat sende bilhassa

dikkat celbedici olan o düşünceli ve aynı zamanda mütebessim çehrenin ifadesiydi ki, bu ifade zannederim parlak ve kendinden memnun bir ruhun yansımasıydı. İstirap ve saadet günlerinde bakması hoş bir çehre, zira üstünde başka ruhlarla kolaylıkla münasebet kuran o hudutsuz nur dalgalanıyordu. Lakin tüm bunları birer not olarak, hususi bir önem atfetmeden kaydediyorum. Olmuş olan, şartlardan bağımsız, seninle nerede karşılarsak karşılaşalım olacaktı. Yeter ki ruhun kendisi gibi olsun ve ben herhangi bir talihli anda onu yakalayayım. Zaten böyle de oldu.

Bir nisan gününün öğleden sonrasıydı. Mikayel sabah erkenden bazı işler için evden ayrılmıştı ve çok geç dönecekti. Çocuklarım oynamaya gitmişti ve ben birkaç arkadaşımı dört çayına bekliyordum.

Tüm bu insanları evvela munis ve rahat bir dostlukla seviyordum. Lakin o gün hissiyatım o kadar taşkın, o kadar coşkunduydu ki, fevkalade bir dikkatle, neredeyse heyecanla aklıma getiriyordum her birini. Zira onlar istemeden ve farkına varmadan, dünyaya geldiğimiz günden beri yüceliğine meylettiğimiz o en büyük sırrın tanığı olmuşlardı.

Hizmetçiden çay masasını balkona taşımasını rica ettim. Sarmaşığın gülleri bizim gölgeliğe kadar yükseliyor ve yeni sürgünler, henüz filizlenmiş nazenin yaprak demetlerinin dışarı itmesiyle kucaklayacak dal arayarak dolanıyorlardı. Hava ılık, hatta neredeyse sıcaktı ve lodos geniş geniş dalgalanarak yakın ve uzak bahçelerin sayısız ve envai çiçek tozunu bize getiriyordu. Anılar ile sinekler güneşten ve havadaki kokulardan sarhoş halde divane bir dans ile vızıldayarak dönüp duruyorlar ve bazıları birdenbire yukarı doğru, uzağa, sanki havai bir rüyayı, muhayyel ve imkânsız bir çiçeği takip ederek süzülüyorlardı.

Balkon Batı'ya bakıyordu. Güneş gökyüzünden inmeye başlamıştı, Boğaz sayısız şavkıyla parlamaktaydı ve ışık kıvılcımları çeşitli noktalardan sızılmaktaydılar.

Gül ağacının rayihalı gölgesine sığınmıştım, gözlerim karşımdaki ufku üzerinde gezinip duruyordu. Şehvetli bir uyuşukluk beni ışıkla ve sıcaklıkla sarhoş etmişti. Okumak istiyordum, lakin kitap dizlerimin üzerinden aşağı kayıverdi ve onu yerden almak için dahi hareket etmek istemedim. Sanki bu, insanın ruhunun tanımadığı gizemli bir şeyi kucaklamak için genişlediği ve bu temayülle arzusunun

insanın ruhunu izah edilemez ve gayesiz bir hercümerçle sarstığı o anlardandı. Gözlerim ve ruhum tebessüm ediyordu tabiata ve ışığa, bahara ve güllere, lakin aynı zamanda gözyaşı dökmeye mecburdum, zira ürperten bir heyecanla ruhum en önde koşuyordu tabiatın güzelliğine.

Misafirlerimden biri erken geldi ve ruh sarhoşluğumu yarıda kesti. Sıradan konuşmalar ağı o an benim ruhumda –ve belki onun ruhunda da– hakiki olan ne varsa yavaş yavaş hepsini kapladı. Çeşitli gündelik meselelerden, aslında kayıtsız olduğumuz insanlardan bahsediyorduk ve onun sorularına cevap verip ve hatta kendim sorular sorarken içimden söyleniyordum:

– Ne kadar da usandırıcı şeylerden konuşuyoruz, bana ne, niçin ilgilendirsin beni bu?

Az sonra diğerleri geldi ve sohbet canlandı. Tabiatın güzelliği yavaş yavaş nüfuz ediyordu herkese. Hayranlıkla dolu haykırışlar bölüyordu konuşmalarımızı:

– Oh, güzel, güzel, nasıl da güzel...

En yükseklerden bir hissiyat dalgalanıyordu içimizde ve fikirlerimize hususi bir ritim veriyordu. Bu anda sinekler ortadan kaybolmuştu ve törenvari bir sessizlik hüküm sürüyordu havada. Şimdi sanki sadece ışınların aydınlık oyunları birbirlerine karışıyor ve sürekli değişen bir hızla şekiller oluşturuyorlardı. Yakın mahalle sessizdi, uzak mahalleler sessizdi ve bütün payitahttan tek bir fısıltı bile yükselmiyordu. Aniden, uzak ve tok bir gürültü, yabancı denizlerden gelen bir geminin düdüğü, bu sessizlik fasılasına hükmetti, yuvarlandı, yayıldı ve sesin titreşimleri adım adım dalgalanarak bizden uzaklaştı, sonra yankılarla bir kez daha kuvvet kazandı. O an işte sen girdin salona.

Vakit ilerlemiş, güneş batıyor. Balkonda gül ağacının gölgeleri yükseliyor ve uzuyorlar. Yalnız bir kuşçuk, aşk ve bahar şarkısını söylüyor yakındaki yalnız bir servi ağacında. Tuhaf şekilde sakin ve huzurlu hissediyorum, sıcak ve müşfik bir şey, görülmeyen bir okşama beni dolduruyor, yeni çiçeklenmiş bir erguvan keskin ve nüfuz eden kokusunu gönderiyor, güller nisanın bu sıcak gününde hızla olgunlaşmış ve kurumuş yapraklarını üzerimize döküyorlar. Yüzümü sana her döndüğümde gözlerini görüyorum, tatlılıkla ve müşfik bir okşamayla üzerimde dinleniyorlar.

Ruhumda bir ışık ve koku şarkısı var. Geniş ve yavaş hareketlerle tabiatın tüm kokuları aydınlık dalgalara dönüşmüş, aheste bir zevkle salınıyorlar. Ruhumda tatlı ve saadet dolu bir şarkı var. Harika kıvılcımlar misali ışınlı ve şimşek toprakları beklenmedik şekilde fıskırıp havada süzülüyorlar.

Artık konuşulanları işitmiyorum, artık bir şey görmüyorum. Kendi içime çekilmiş, büyülenmişçesine kendi kendimi dinliyorum, çünkü sana her döndüğümde, tatlı ve heyecanlı çehreni görüyorum sadece. Ve üstümde şefkatle ağırlaşan gözlerinin ve bu bakışının altında bana öyle görünüyor ki ruhumun tapınaklarından birinde yavaşça fakat muhteşem şekilde, benzersiz ve güzel bir çiçek açıyor.

Akşamın inişi yakın, güneş guruba girmiş parlak al rengi bir gökyüzünün debdebesi içinde. Daha yukarıda uzun ve koyu menekşe renkli bulut şeritleri, sanki günbatımının ihtişamını vurgulamak için, keskin ve sıradışı şekillerle kıvrılıyorlar. Gözlerimi onlara sabitliyor ve bir an, fark edilmesi zor şekil oyunlarını takip ediyorum. Sanki bir mana var bu sahte ve köşeli şekillerde ve sanki aralarında bizim duyamayacağımız fikirlerini teati ediyorlar. Daha keskin kokuyor erguvan çiçekleri, daha kalpten cınlıyor yalnız servi ağacındaki yalnız kuşçuğun aşk şarkısı... Ve ruhumun törenvari bir akışla zirve noktalarından birine yükseldiğini hissediyorum.

Sana döndüm ve gözlerimiz birbiriyle buluştu. Öylesine heyecanlı ve kendi içine kapanmıştın ki, neredeyse solgun ve kederliydin... O andı işte, aşına olmadığım uzak bir yerde hissettim ki, ışığın ve kokunun ahenginde, ruhlarımız kucaklaştılar. Bu törenvari hadisenin ağırlığı altındaydık ikimiz de.

Hatırlıyor musun sevgilim, gitmek için ayağa kalktığımda, birbirimize basmakalıp ve gündelik sözler söyledik, lakin halihazırdaki sözlerin ortalama manasının altında, ruhların hakiki dilini konuşmayı biliyorduk. Ruhumda meydana gelen o hareketin, o en büyük hissiyatın aynı zamanda senin ruhunu da sarstığını ve böylelikle ikimizin arasında hudutların aşıldığını hemen hissettim ve anladım. Belki hâlâ mana verememiştin bütünüyle ruh haline, belki korkmuş ya da sarsılmıştın bu sürprizden, lakin senin içinde vuku bulan benim için sır değildi, benim için tuhaf değildi, hatta beni şaşırtmamıştı. Zira seni bedenimin değil, ruhumun gözleriyle görüyordum ve onların görüş açısı daha geniş ve daha muhteşemdi...

İşığın ve kokuların şarkısı ruhumda artık mutluluğun ve zaferin şarkısına tekabül ediyor ve misafirler gidip yalnız kaldığım ve mükemmel bir kendimi düşünme fırsatı bulduğum için nasıl da mutluyum.

Lakin heyecanım o kadar şiddetli ki, neredeyse titriyorum, başım dönüyor ve ışık ve kokudan sarhoş olmuş bir sinek gibi aşk ile sarhoşum. Minnettarım sana... Çünkü ruhumun bir bahar bahçesi gibi tüm çiçekleriyle açtığını hissediyorum ve o kadar fevkalade bir haletiruhiye içindeyim ki, herkes, yastığın üzerine uzanmış kedi bile, yarı kapalı gözleriyle hareketlerimi takip ediyor, bana ne olduğunu hissediyor ve beni anlıyor gibi geliyor bana.

Fırtına ruhumda, fırtına tabiatta. Nisan akşamlarına has sebatsızlıkla, az önce şaşaa ile ışıldayan gökkubenin üstünde bulutlar yığılmış, kara ve somurtkan. Çocuklarım geziden döndüler ve ellerinde kır çiçekleriyle yanıma koştular. Ne kadar da seviyorum onları. Hele bu akşam daha da çok seviyorum. Herkesi seviyorum, her şeyi seviyorum bu akşam ve sanki ruhum kollarını açıyor bütün kâinatı kucaklamak için.

Unutmuştum Mikayel'i, tamamen unutmuştum ki, gürleyen bulutlar hatırlattılar. Bu akşam fırtına nedeniyele erkek kardeşinin evinde kalsa ne de güzel olurdu. Lakin hayır, mümkün değil bunu ummak. Olacak olan, alın yazısı gibi kaçınılmaz. Ne zaman onu düşünsem, kalbim hareketleniyor. Gelmesi daha iyi olacak. Hudutsuz şefketim onu da kuşatıyor. Doğru, onu görmek, ona her zaman umduğu lakin asla dudaklarımdan dökülmeyen tatlı sözleri söylemek için sabırsızlanıyorum.

Bahar bulutları gürlüyor, geçiyor ve giderken yağmur bırakıyorlar. Geceden bu yana yağıyor, uyuyamıyorum. Hudutsuz, namütenahi bir ufuk genişçe açılıyor karşında ve ben onun önünde hayranlık ve hayrete gark olmuş halde duruyorum.

Yağmur şarkısını söylüyor çatıda, pencerelerden ve oluklardan seller dökülüyor. Boğuluyorum heyecandan ve uyku, artık hiç yanıma gelmeyecek gibi uzak benden. Pencereyi aıyorum, bakıyorum. Nemli ve ılık karanlık, bir uçurum gibi yayılıyor karşında. Uzanmak ve hayal etmek istiyorum... Lakin hâlâ her şey çok karşık içimde. Sağanağı ve yavaş yavaş şiddetlenen grlemelerini işitiyorum bulutların. Çakan şimşekler etrafımda hüküm süren karanlığı pare pare ediyor ve bu fırtına, tabiatın bu heyecanı ve azap veren gürültüsü ne kadar da tatlı geliyor bana. Zira ilham alıyorum ruhumda dirilen fırtınadan ve sabaha kadar sakinleşemedem ve nihayetsiz şekilde seni düşünüyorum, sevgilim.

Tam ve mükemmel bir saadet fikrini ifade etmek zor. Onun kavrayabileceğim bir köşesi yok. Takip edebileceğim bir çizgisi yok. Daha ziyade muazzam ve hudutsuz yayılıyor zihnimin tüm ufuklarında... Çünkü, her yerde ve her an seni düşünüyorum nihayetsiz. Hatta başka bir mevzudan ya da meseleden bahsettiğimde ya da bunları düşündüğümde zihnimin derininde sen varsın ve sen kalıyorsun. Ve hepsinden tuhafı şu ki, seninle tamamen alakasız fikirler geliyor ve şaşırtıcı bir ustalıkla sende nihayet buluyorlar. Bir rüya gibi, bir hazine gibi taşıyorum senin hatıranı ruhumda ve sen varlığımın hükümrân ve merkezi fikri, hareket geçiren nedenisin. Bana öyle geliyor ki, en sıradan ve mekanik hareketlerimi dahi senin için yapıyorum, en mecburi ve gündelik sözlerimi senin için sarf ediyorum ve böylelikle hayatımın her bir dakikası güzelleşiyor ve en büyük kudretini kazanıyor senin fikrinle.

Sıradan insanların saadeti kiyemetini neden bilemediklerini, onun tadına neden tam varamadıklarını şimdi anlıyorum... Zira birçok fena koku onun çiçeklenmesine engel oluyor ve hatta onu boğuyor. Bu böyle olduğu için değil mi ki insanlar saadeti bir an fark etseler de onun daim olmasını sağlayamıyorlar? Şüpheler, tereddütler, kararsızlıklar ve hedefler birbirine karışıyor. Lakin benim içimde hiçbir gölge yok. Bende şüpheler ve tereddütler yok, çünkü gayelerim yok. İçimde katiyet var, saadetime kendimin dışında kanıtlar bulmaya ya da yeni menzillere varmaya ihtiyacım olmadığına göre, ona varmışım zaten. Seviyorum ve mesudum. Hissiyatım beni mutlu ediyor ve senin benim hakkında ne düşündüğüne, hatta beni düşünüp düşünmediğine bile kafa yormuyorum...

Belki emniyette hissetmemin sebebi, kudretli ve derin hissiyatımın görme kudretimi mükemmelleştirmiş olması. Sıradan zamanlara kıyasla çok daha fazlasını görüyorum ve senin benim için ne tür bir ruh temayülü içinde olduğunu biliyorum. Lakin, bilmeseydim ya da bana kayıtsız olduğunu bilseydim, seni sevmekten vazgeçer miydim? Bunu düşünüyorum. Elbette, hayır! Seviyorum ve hissiyatıma çekiliyorum, bir tırtılın ördüğü kozaya çekilmesi gibi, ve onunla örtünüyorum. O benim yeni âlemim oluyor, yeni kanunuma dönüşüyor ve saadetime onun derinlerinden çekiyorum. Onun saf kaynakları ruhumdan fışkırıyor, en güzel çiçekleri ruhumda açıyor ve işte o muhteşem yeni güneş doğmuş halde orada... Ve beni her şeyden çok hayrette bırakan şu ki, her an yeni ve kıymetli hassasiyetler buluyorum içimde.

Düşünüyorum... Kendini beğenmişlik ve gurur hissi. Hislerimiz karşılıklı mı değil mi, bunu mutlak surette bilmek? Neden böyle huzursuz bir sabırsızlığa teslim olmak? Berrak şekilde ve asabileşmeden bunun üzerine düşündüğümde, biliyorum ki eğer senin ruh halini kesin şekilde bilseydim ilahi bir saadetle takdis olunacaktı hissiyatım. Lakin bu tür bir kesinlik, her ne kadar talihli bir durum olsa da, hissiyatımın hakikatinde hiçbir şey değiştirmeyecekti. Sadece hususi hislerime daha büyük bir derinlik ve en yüksek seviyeden kudret bahşedeceği umuduyla arzulanır bir haldi bu...

Başka bir vesileyle söylemiştim. Ruhumdan sevdama yabancı tüm o hisleri harice sürmek istiyorum. Sevilmiş olmanın kibrini dahi sürmek istiyorum. İçimde en hayati anlarda böbürlenen ruhumun o galebe çalınmaz gururuna dosdoğru bakmak istiyorum. Kararsızlığın, şüphelerin, tereddütlerin tüm bulutları dağılsın ve ruhumun gökkubbesinde kalbimin güneşi tek başına uzun süre parlayarak ışıldasın istiyorum.

Hangi söz, hangi kelime, balkonda yaşadığımız, ruhumun seninkiyle bir olduğunu hissettiğim o anı tarif edebilir? İnsan dudakları aşk sözcüklerini ancak kekeleyerek ifade etmiştir bugüne kadar ve hiçbir gölge o hudutsuz saadetin kural ve kaidesini herhangi bir ifadede bulamamıştır. Hayır, susmak ve ruhun musikisini dinlemek daha iyi. Susmak uzun süre, gözler birbiriyle buluşana ve sevgilinin varlığı atmosferi hoş bir kokuyla doldurana dek. Susmak, kalpler yumuşak ve en ince sözlerle konuşurken. Zira sevda sözlerini ne kadar sanatla ve ustalıkla ifade edersek edelim, bunlar yine kaba ve ahenksiz bir gürültüye dönecek, şuurumuzun haricinde, en yüce fikrinde birbirlerine mırıldanan iki canın ilahi senfonisine mani olacak ya da onu bozacak.

Bugün seni tekrar göreceğim ve kendimi saadet yükünün altında sıkışmış hissediyorum. Karşımda, hep yeşil bir zakkum ağacı var. Kuzeyin kudretli rüzgârının karşısında dikiliyor bütün endamıyla. Her seferinde dalları kıvrılarak eğiliyor ve yapraklarının iki yüzü kâh daha koyu kâh daha açık yeşillerle ortaya çıkıyor. Kendi tasvirimi görüyorum bu ağaçta. Kendimi yorgun hissediyorum ve bir şey var ki artık ağırlığı altında beni eziyor.

Kapı perdesinin gölgesinde mevcudiyetini hissettiğimde, kalbim çarpmaktan duracak sandım. Hudutsuz bir derinliğe sonsuzca düşüyor gibi hissettim. Başka bir şekilde izah edemiyorum yaşadığım o eziyet dolu dakikayı. Her şey kararmış ve hiçleşmişti etrafımda, renkler ve şekiller her zamanki kıymetlerini kaybetmiş ve cansız cisimler bile sanki ruhumda erimişlerdi. Yalnız ben vardım ve sana bakıyordum. Bana neredeyse acılı bir şaşkınlıkla tebessüm ediyordun. Dudaklarının solduğunu gördüm heyecandan.

Bir an sonra gerçeklik hissine kavuştum. Lakin kendimi böylesine fevkalade yorgun ve tükenmiş hissettiğim hangi yolculuktan dönüyordum? Başımı koltuğun koluna dayamış seni dinliyordum ve sesin beni sakinleştiriyordu. Uzak ve ilgisiz mevzulardan bahsediyorduk, lakin ruhlarmız bu sisin arkasında başka şeyler söylüyorlardı birbirlerine. Kelimeler, lüzumsuz, bayağı ve genelgeçer kelimeler, bambaşka ve törenvari bir mana edinmişlerdi ve bazen ruhlarmıza öylesine berrak şekilde nüfuz ediyorlardı ki, biz susuyorduk. Bu sessizlik saniyeleri öyle kesif bir heyecanla yüklü akıp gidiyorlardı ki, nefessiz bırakıyorlardı bizi. Sanki yanı başımızda bizden bağımsız, geri çevrilmez ve mühim hadiseler vuku buluyordu ve biz kudretsiz, hercümerç içinde seyircilerdik.

Benim hakkımda ne hissettiğini bilmemin elzem olmadığını sandım. Böyle sandım zira belki zaten biliyordum. Lakin bugün, hislerimin ne mutlu ki karşılık bulduğunu gördüğümde, ancak bugün eksiksiz saadetin tadına vardım.

Şu an odamda yalnız başıma düşünüyorum. İnsanlar neden mükemmelen mesut olduklarını söylemeyi göze alamazlar hiç? Yoksa her insan evladı için çalmaz mı bu saat?

Geçmişin acıları mı yoksa geleceğin karmaşası mı onların saadetini engeller? Ya da herkesin hayatını dolduran o binbir çeşit ve usandırıcı şart mı?

Fakat benim için artık ne dün var ne yarın. Bugün var saadet yüklü lütuflarıyla. Kuvvetle ve dolu dolu mutluluğun tam da bu olduğunu hissediyorum. Tüm endişeler, tüm engeller, tüm gölgeler kayboldular bugünün aydınlığında. Hangi talihsizlik, hangi endişe direnebilir benim bir arp gibi cınlayan her şeyden kuvvetli ve mutlak saadetime? Hayatım büsbütün nurla doldu ve büyük ya da küçük talihsizliklerin hayaletleri kaçıp kayboldular onun tüm ufuklarından. Artık kimse ve hiçbir şart tahakküm edemez içinde aşkın bir kartal gibi muzafferane süzüldüğü ruhuma. Ve saadetimin o kadar bütün, o kadar mutlak olduğunu hissediyorum ki, onun üzerine düşünmeye bile cesaret edemiyorum, zira sanki insanın kurallarının ve alın yazısının haricindeyim artık.

Nasıl da altüst olmuştun ve şefkat doluydun o son anda. Ellerimi sıcak ellerinin arasına aldın ve uzun uzun baktın bana. Hiçbir söz çıkmadı ağzından, lakin dudaklarını ellerimin üstünde hissettiğimde, sanki kalp vuruşlarının ritmine mutabık şekilde aramızda dalgalanan o izah edilemez büyük hissi duyduğumda, seni en yüksek heyecanın tesiri altında derinden derine ciddileşmiş ve neredeyse kederli gördüğümde, bana öyle geldi ki ruhum her şeyin nihayetinde tüm ıstıraplarını, ayıplarını ve pişmanlıklarını terk ediyor ve hakiki tabiatını, ilahi tabiatını kazanıyordu.

Çehrem aynadan yansıyor ve ben ona müsamahakâr ve mütebessim bir hissiyatla bakıyorum. Yorgunum ve ateşli bir şey var gözlerimde. Lakin ben kendimi aşkın ve bereketli hislerin bu nurdan halesi içinde hiç görmedim. Sanki gözlerimden, bütün benliğimden bir şey ışıldıyor ve nurlu bir örtü gibi dalgalanıyor çehremde. Beni kim görse, içimde alışılmadık bir ruh halinin hüküm sürdüğünü hissediyor. Bu şüphesiz ki baş döndüren bir cazibe verir tüm kadınlara. Kesinkes görüyorum ve apaçık hissediyorum. Aşk beni güzelleştirdi. Senin gözlerinle buluşan gözlerimi seviyorum, öylesine heyecanla senin heyecanına cevap veren dudaklarımı seviyorum, bakışının fevkalade bir dikkatle üzerlerinde oyalandığı saçlarımı, çehremi, tüm benliğimi seviyorum ve senin ellerinde ateşle, aşkla ve şefkatle titreyen ellerimi seviyorum.

Lodos balkonun perdelerini bir yelken gibi şişiriyor, bazen de ani bir gümbürtüyle patlatıyordu. Sohbet yavaşlıyordu ve gözlerim yerde bekliyordum. Kalbim sabırsızlıklarla doluydu ve ben şaşırtıcı yükselmeler ve heyecanlarla hercümerç içindeydim. Biri bana bir söz söylese, gözlerimi dikkatle, Mikayel'in solgun ve gergin çehresini görmeyecek şekilde kaldırıyordum. O ufka dönmüş, sessizliği içinde yavaş yavaş sertleşiyordu. Misafirlerime sakın bir sesle cevap veriyordum, lakin aklım hep başka bir şeydeydi: "Neden geç kaldı?" Aslında geç kalmamıştın, lakin bana öyle geliyordu ki daha erken gelmen gerekirdi, kararlaştırılmış vakitten önce gelmek için acele etmen gerekirdi. Uzak olduğunu ve seni görmek için hiçbir umut olmadığını bildiğimde bekleyişim tatlı ve hayallerle hafiflemiş oluyor. Bu anlarda bana hiçbir mesafe, hiçbir zaman bizi ayırmaya muktedir olamaz gibi görünüyor. Ve ben seni daimi şekilde mevcut ve ruhumu senin mevcudiyetinle genişlemiş hissediyorum. Lakin saatler yaklaştığında ve her saniye yeni bir umut harlayıp söndüğünde, arzulu bir sabırsızlık eziyet ediyor bana. Fakat senden bana geldiği için olacak, bu eziyetin dahi bir hoşluğu var, sevgilim...

Yanımdasın artık ve mevcudiyetin havayı misk-i amber misali güzel kokularla dolduruyor. Yanımdasın ve gözlerim tatlı ve müteessir çehrenle buluşuyor ve ruhum bugüne kadar bana yabancı kalmış ufuklarda süzülüyor. Sohbet ediyorlar, tartışıyorlar, lakin sen ve ben uzağımız tüm insani telaşlardan. Sen ve ben yalnızız ve etrafımızda bir kalabalık dalgalansa dahi, biz yine kendimizi yalnız hissedeceğiz.

Birdenbire dikkatinin benden uzaklaştığını ve dağıldığını hissediyorum. Ben de dikkat kesiliyorum başka bir sohbe. Bir kadını anlatıyorlar, evini, kocasını ve hatta çocuklarını bırakıp âşığıyla beraber gitmiş.

Biri coşkuyla:

– Hakiki bir kadın, içinin çağrısını dinlemiş. Öyle değilmiş gibi yapmak ve yalan söylemek yerine, tüm peşin hükümleri ayaklar altına almış ve kalbinin buyruğuna uyarak hislerini yaşamak istemiş. Benim için bırakın ayıplanır olmayı, daha ziyade her tür hürmete layık.

Ruhum saadetle sığıyor ve zihnimde şimşekler çakıyor gözlerimi kamaştırarak. Kalbine ve hislerine uyarak yaşamak, yalan söylemeden, öyle değilmiş gibi yapmadan... Kendimi, saadetimi muhafaza etmek için hiç olmadığı kadar kudretli hissediyorum. Ben de hakiki bir kadını.

– Ama çocukları?

Ruhum kararıyor, zihnim çocuklarımla kumral başları üzerinde geziniyor. Keskin bir acı kaplıyor ruhumu. Yok, asla, asla, onların bir kere hüznlenmesine neden olmak bile, geçici bir hüzn bile ruhumun huzurunu zehirleyecektir ve ben ondan sonra ben olamam. Gözlerim gözlerinle buluşuyor. Senin de karın ve çocukların var. Çocuklarını çok seviyorsun. Sıkıntılı ve altüst olmuş bakışın karşılıyor düşüncemi.

Haşin ve kırbaçlayan sözlerle Mikayel cevap veriyor. Tüm acılığı, korkuları ve ruh ıstırapları fışkırıyor kudretli bir belagatla. Herkes susuyor ve dinliyor onu. Avukat mantığı acımasız:

– İster fiili ister fikri olsun, evlatlarına ihanet eden ve kocasına sadık kalmayan kadın değersizdir ve âşığı onun bir gün kendisine de ihanet edeceğini bilmelidir. Kutsiyet halesi kadının başından düşerse, o kadın bir sokak yosmasına denk olur. Artık onun için namus, vazife ve kadına has faziletler nerede başlayıp nerede bitecektir? Aklının estiği gibi konuşmak ve ağırlığı olan şeyleri temellerinden sarsan bir hali övmek laubaliliktir. Sizin karınız da bu kadın gibi olsun ister misiniz, o da “içinin çağrısını dinleyerek” sırf başka birinden daha cüretkâr diye birine kendini açmaya hazır olsun ister misiniz? Mümkün olunca, istendiği zaman istendiği yere çekistirilebilen bir kadını sevecek ve ona evlatlarınızın terbiyesini teslim edecek misiniz? Kaldı ki bu şartlarda kadın ne güzeldir ne de herhangi bir cazibeye sahiptir. Ona melalle, hatta ikrahla yaklaşmak mümkündür, o da yalnızca ve yalnızca alışkanlığın ve itiraf edilemez taleplerin sevki neticesinde.

Gazap dolu ve haşin bakışı bilhassa bana yönelmiş, sanki bahsedilen kadın benmişim gibi hoşgörüsüz bir hiddetle bana mıhlanmış. Kendimi altüst olmuş hissediyorum.

Lakin ruhumun öz ve temiz hissiyatı birdenbire bir sütun gibi yükseliyor: “Yok, sen beni korkutamazsın, ne avukat mantığıyla ne de öfke ve hiddet fışkıran hakaretleriyle. Tüm zincirler çözüldü artık benim için, kendimi yabani bir kuş gibi hür hissediyorum. Eğer herkes dikkat kesilmişken, evini ve çocuğunu bırakıp âşığıyla gitmiş bu kadının aleyhine konuşuyorsam, bu ne Mikayel, ne komşular ne

de nizam intizama hudut çizen kanunlardan kaynaklanıyor. Evlatlarımla benim şahsi saadetim yüzünden gözyaşı bulutlarıyla nemlenecek mütebessim gözlerini görüyorum, çünkü onların acısının kaynağı olmak istemiyorum, çünkü benim için de mesut olmanın şartları mevcut değil. Arzularım, gelecek hayata dair planlarım ve hülyalarım yok. Küçük dertlerle insanları mahveden isteklerden ve o tüm bayağı dertlerden muaf ve hürüm. Şu sözlerim samimi ve kaynağını ruhumun derinlerinden alıyor...”

– Başkalarının talihsizliği pahasına saadet kurmak mümkün değil. Bu kadın, er ya da geç bahtsız hissedecek kendini. Evlatlarını ve onların kalp kırıklığını hatırladığında hayatının tüm ışıkları sönecek. Şahsi saadeti adına dahi bu tercihte bulunması elzem değildi. Evlatlarını unutmaya muktedir olsa dahi... Düşünüyorum da, bu kadın herhangi bir büyük hissiyata kabil olmasa gerek. Yine de, ayıplamamalı onu, daha ziyade kudretsizliğine merhamet etmeli...

Bana tatlılıkla ve şefkatle bakıyorsun ve bir kere daha yalnız ruhlarımızın değil fikirlerimizin de birbirleriyle ahenk içinde bulunduğunu hissediyorum. Ve işte bu his sükûnet veriyor gerilmiş asabıma. Ağlamak arzusundayım, lakin gözlerim tebessüm ediyor. İfade ettiğim, ağzımdan çıkandan daha fazlası aslında. Demek istiyorum ki sana sevgilim, kurallar ve hiddetler, kaynağını hislerimizin biz-zat kendisinden alan hassasiyetimize denk düşmüyorlar. Demek istiyorum ki, fedakârlıkta bulunmuyoruz, daha ziyade ruh inceliklerimizi takip ediyoruz ve bu şekilde sadece başkalarıyla değil, kendimizle de barışık kalıyoruz. Zira, nihayetinde evlatlarımla ve tabii senin evlatlarının kederi tahammül edilir değil benim için. Çünkü senin sevginin ve şefkatinin geçici bile olsa değdiği her şey benim için sevgili

ve paha biçilmez kıymette ve eğer bir saniye olsun senin
çehrende ıstırabın ya da pişmanlığın gölgesini görsem, bü-
tün ruhum kararırđı dermansız şekilde.

Boğaz'ın yukarı taraflarına misafirliğe gitmiştim. Yıllardır görmediğim akrabaları ziyaret etme fikri de nereden çıkmıştı? Dahili ve izah edilemez bir güdüydü bu. Sabah kalktığımda ve ilk uyanış anım beni hatıralara götürdüğünde, hayatın o güzel kokulu tadını hissettim dudaklarımda. Her zamanki çevremin haricine çıkmak, saadetimi başka yerlere götürmek istedim. Onu her yere ekmek ve ondan belki bir kıvılcım, bir akis bırakmak istedim kederli ve bezmiş insanların kalbine.

Dönüşte geç kaldım. Öyle ki Üsküdar'a giden son vapura bineceğim Bebek İskelesi'ne vardığımda güneş batıyordu artık. Yarım saat beklemem gerekti, lakin denize nazır bekleme odasında mesuttum. Çok az yolcu vardı ve zihnim muhayyilemin süzülüşüyle oradan oraya gezinip duruyordu. Sanki vapuru değil, daha ziyade talihli bir tesadüfü bekliyordum. Öyle ki birdenbire karşımda seni gördüğümde hayretten sarsılmadım. O saatte neden oradaydın, inanılır şey değildi. Köprüden Kadıköy'e geçmen gerektiğini, lakin nedendir bilinmez, dahili ve keyfi bir güdüye uyarak Bebek'e gitmeyi düşündüğünü anlattın.

– Neden? Benim için, benim için sevgilim, diye düşündüm.

İlk kez tamamen baş başaydık ve bu bizde alışılmadık bir şaşkınlığa neden oldu hemen. Ağır suskunluklar bölüyordu sözlerimizi. Sanki ruh halimi karıştıracak yeni bir durumun ortaya çıkacağından korkuyordum ve görünmez bir tehlikeden kaçmak istercesine sana bakmamaya çalışıyor ve dikkatimi –her birinin şekli ve hareketleri benim için hayati öneme sahipmiş gibi– gelip geçen insanların üzerine mihliyordum.

Neyse ki çok sürmedi bu huzursuzluk. Aramızda ahenk tesis oldu ve itimatla sana sığındım. Daha ilk günden ka-

din nazlarımı, becerilerimi ve hatta tecrübemi bütünüyle yitirmiştim. Seninle kendimi neredeyse çocuksu bir saf-
lık ve sadelik içinde buluyordum ve tamamen içgüdüme
teslim oluyordum. Sen bilmiyordun belki, lakin o kadar
kendini bırakmış bir hissiyatla doluydum ki, irademi nasıl
istiyorsan öyle idare etmeye muktedirdin. Bu durum beni
endişelendirmiyordu, zira içinde bulunduğum halde şu-
rum da ortadan kaybolmuştu. Bu sebeple ki, geç olduğunu
ya da vapuru kaçırabileceğimizi düşünmedim. Mikayel'i ve
her şeyi unuttum.

– Gidip bahçede bekleyelim ister misiniz, dediğinde,
seni sessizce takip ettim. Enfes bir akşamdı. Deniz kıyı-
sında konuşmadan, adeta kalbimizin seslerine dikkat kesil-
miş ilerliyorduk. Sanki şan ve şerefle alın yazımıza doğru
gidiyorduk. Tabiatın hayranlık uyandırıcı güzelliği aşkımı-
zı asilleştiriyor ve takdis ediyordu. Dalgalar mırıldanarak
gelip sönüyorlardı sahilde ve orada burada duran balıkçı
kayıkları hafifçe sallanıyorlardı. Suya batıp çıkan bir küre-
ğin şıptırtısı dalgacıkların mırıltısını ayaklarımızın dibinde
pembe bir köpük bırakarak bölüyordu.

Güneş batmıştı, lakin gökkubbe nurlu bulutlar salınır-
ken hâlâ ışıldıyordu. Henüz kaybolmuş güneşin yerini gö-
ğün altın ve berrak şeffaflığı almıştı. Güneş sanki başka ve
yabancı bir âlemin üzerinde açılıyor ve oradan nurdan huz-
meler bırakıyordu, bulutların rengârenk kesifliğini delerek.
Tüm bunlar her şeyden kudretli bir hayatla alevleniyordu.
Ve bu aydınlık heyecan hali boyunca kıvılcımlardan ve akis-
lerden bir yağmur iniyordu şehrin ve durmadan devinen
sayısız dalgacığının işvesiyle parıldayan Boğaz'ın üstüne.

İstanbul alev alev yanan ufukta kendi karanlık silüetine
karşı koyarak yayılıyor, altından bir şerit, minarelerin süzü-

lerek yükselişini ve camilerin kubbelerinin kavislerini havaya çizercesine, şehrin suretini gökyüzünden ayırıyordu.

Asya kıyısı eflatun bir sisle belirsiz ve uzak topraklar gibi örtülmüştü. Her yerde altın renginde ve siyah çizgiler. Minareler ve serviler altından bir denize batmaktaydılar. Şehrin sesleri sönmüştü, lakin bir şey mırıldanıyordu arada. Mırıldanma da değildi, daha ziyade başlarımızın üstünden geçip giden bir nevi soluklanış. Sanki dünyam onun güzelliğinin hayreti içinde titriyordu.

Bilmiyorum nasıl bir benzerlik, nasıl bir ahenk vardı ruhlarımız ve tabiat arasında. Geçen, solan ve nihayete eren şeylerin hüznü tatlılığa dönüşüyordu, her şey nasıl da parlak ve şaşıaalıydı. Unutmuştuk yeryüzünü, unutmuştuk zamanı, sanki uzaklaşmıştık dünyamızın hudutlarından ve onun acı veren gürültüsü ve mukadder talihsizliği sonsuz güzelliğe mağlup olmuştu. Her şey yitip gidiyordu kanatlanmış varlığımızın altında.

Son sevdamızdı bu bizim, sevgilim, son kadehimiz... Onunla sarhoş olacaktık ağır ağır, letafet ve güzellikle. Günbatımının, biz onun her saniye sönmesini bekliyor, hatta çoktan sönmüş olduğunu düşünüyorken, gökkubbenin üstünde, sürpriz parıldamalar ve rengârenk ışıklar içinde ertelenmesi gibi...

Son kadeh... Ve o hepsinden çok baş döndürdü, hepsinden fazla heyecanla, hayatla ve ihtişamla dolu olan. Bütün hayatımız boyunca, her tür keder ve saadet arasında, sanki hayatımızın en güzel anı olmaya mukadder şu ana varmak için salınıp durmuştuk.

Vapur çoktan gitti, yelkenliyle geçeceğiz Asya tarafına. İşte bir an sonra gemi götürüyor bizi sakin suların üstünden belli belirsiz salınımlarla. Lakin varlığım o kadar derinden yorgun ve hassas ki, başım dönüyor ve omzuma düşüyor. Muhteşem bir zayıflık hissediyorum, sanki hayattan ve onun bahsettiği lütuflardan yorgunum. Bir musiki gibi dinliyorum kalbime cevap veren kalp atışlarını. Ve o anda ayrılmaz şekilde bir olduğumuzu hissediyorum.

Karanlık yavaş yavaş bizi gölgelerle kuşatıyor. Gemimiz tek başına, yelkenini rüzgâra açmış. Denizin altüst eden derinlikleri var ve artık Asya kıyısının gölgelerine varmış olsak da, bana öyle geliyor ki yolculuğumuz böyle sonsuza dek devam edecek ve gemimiz bundan sonra artık hiçbir kıyıya varmayacak...

Ayrılık vakti dedim ki:

– Yarın görecektim miyim seni?

– Yarın da, ertesi gün de sevgilim ve tüm günlerinde ve saatlerinde hayatımın...

Sözünü bitirmedin. Karanlıktı, seni görmüyordum, lakin sesin inliyordu bir iç çekiş gibi.

Evimin eşiğinden içeri adımı attığımda, önce tuhaf bir sessizlik karşıladı beni. Sanki herkes meçhule karışmıştı. Çocuklar uyumuştı ve hizmetçi endişeyle etrafına bakınıyordu. Salona girdiğimde, Mikayel'i inanılmaz şekilde solgun ve çehresini öyle harap halde buruşmuş gördüm ki, ona bir kez daha bakmaya cüret edemedim. Lakin, sanki bir rüyanın içinde yürüyordum ve tüm bunları görüp hissetsem de, hepsi bana uzak ve geçip gitmiş şeyler gibi geliyorlardı ve sanki hiçbir şekilde bunların benimle rabıtası yoktu.

Ruhum çehremde parılıyordu ve ben hatıralarıma tebessüm ediyor, sana tebessüm ediyor ve hatta beni kuşatan her şeye tebessüm ediyordum, zira bana her şey senden bahsediyordu. Sıradan insani hudutların haricindeydim ve saadet hissim o kadar kudretliydi ki, ölüm bile arzulanırdı. Zira o an şuurumu kaybetsem, ölümün dehşeti ve ebedi karanlığı saadet rüyalarımınla aydınlanmış olacaktı...

Haftalardır yazmaya ara verdim ve şimdi titreyen ellerle kalemi elime alıyorum yeniden. Senden uzağım ve senin biricik mevcudiyetini hissetmek için hiçbir umudum yok artık... Her şeye rağmen, ruh buhranlarım ve fiziki acılarım içinde seveda ve saadet hissimin beni asla bırakmadığını sana söylemek istiyorum. Ve bu his sadece beni kuvvetlendirmekle kalmadı, ıstırabımı da güzelleştirdi, onu keskin ama şehvani bir hassasiyete dönüştürdü. Çektiğim sıkıntının ağırlığını her seferinde hissederek ıstırabımı sevdim ve onun dermansız bir acılığı olmadı, zira bu eziyeti senin için çektiğimi düşündüm.

Mikayel, ah, talihsiz ve kudretsiz adam, ne yaptığını anlamadı. Saadetimi kökünden sökmek için beni hiddetiyle ve hakaretleriyle öldürürken aslında onu dirilttiğini, beni bir iptilaya teslim ettiğini hiç bilmedi. Ve ben şehvet ve tutkuyla soğuk titremeleri ve ateşli buhranları hissederken belki ölürüm, belki senin için ölürüm sevgilim, diye düşünüyordum...

Hafızam boşluklarla dolu ve lakin bizi uzaklaştıran fakat ruhlarımızı ayırmaya kuvveti yetmeyen yaşadığım o korkunç anları yazıya dökmeye çalışacağım.

O akşam... Vakit geceyarısını geçmişti ve ben Mikayel'in buhranlı halini unutmuştum bile. Odamda yalnızdım ve koltukta uzanmış halde, seninle öylesine kesif bir canlılıkla tecrübe ettiğimiz o muhteşem saniyeleri yeniden yaşayarak hayal kuruyordum.

Mikayel kapımı vuruyordu, lakin ben tebessüm etmeye devam ediyordum ve kalbim sanki her yeri taşkın gibi basan bir hisle doluyordu. Hatta bu hissin ona dahi bulaşacağını ve nihayetinde onun kalbime mani olmaya hiçbir hakkı bulunmadığını düşünecek bir saflığa dahi kapılmıştım.

Kapım açıldı. Şimşek hızıyla düşündüm, yalan mı söylemeli? Sahte mi davranmalı? Asla! Zihnim şaşsa ve kadınların umumiyetle davrandığı gibi davranmayı, geç kalışıma herhangi bir makul bahane bulmayı isteseydim dahi yapamazdım. Ahlaki bir ilkeyi takip etmiyordum o anda, daha ziyade bedenlen muktedit değildim yalan söylemeye. Lakin ne gördüm ona yüzümü döndüğümde? Mikayel ölü gibi solgundu ve gözlerinde delice bir ifade vardı. İnsan gözleri değildi onlar, fazlasıydı, daha ziyade bütün bedenimi titreten bir nevi izah edilemez mıhllanmış bakış. Korkunç bir şey olacaktı, nefesimi tuttum, gözlerimi kapadım ve bekledim.

Ah insanlar, şahsi saadetlerini muhafaza etmek mevzu bahis olduğunda umumiyetle adeta akılsız ve kudretsiz olurlar. Eğer orada Mikayel bana derdinden ve ıstırapından bahsetseydi, belki de müteessir varlığımda bir geri dönüş vuku bulacaktı, zira o anda tüm hislerim temellerinden sarsılmıştı ve şedit hassasiyetlerin tesiri altında her şey

sebatsız, mütereddit ve kararsız haldeydi benim için. Hatta eğer Mikayel ihtirasından kör olmuş haletine uyarak bana cebirle muamele etseydi, belki bana vuran elinin altında kendimi zapt edilmiş hissetseydim de aynı şey olacaktı... Lakin bu seferinde de yanıldı, bu seferinde de kalbimin yolunu bulamadı. İçinde ya birini ya ötekini yapmasını buyuran bir arzu olduğunu hissettim. Lakin o varlığının telkin ettiklerine uymak yerine, onları zapt etti ve kendisine rağmen tamamen sapa bir yola gitti. Bana tekrar edemeyeceğim sözlerle hakaret etti, benimle dalga geçti, iftira attı. En zehirli sözleri sarf etti ve benim aziz ve ıslıl ıslıl hislerime küfretti. Ayağa kalktım kaçmak için. Ayağa kalktım ve birkaç adım ancak atmıştım ki, dolaba dayanıp durdum. Dizlerim çözüldü ve soğuk bir ter hissettim ensemdede ve alnımda. Ona söylemek, izah etmek istedim ki, ne onun kanunlarına, ne genelgeçer nizamaya göre suçluyum ne de seninle aramızda geçen insanların adeta affedilmez saydıkları türden bir şeydir... Lakin ancak ilk hece ağzımdan çıkmıştı ki, hiddetinin en uç noktasına vardı ve yalan söyleyeceğimi zannetti... Elini kolumun üzerinde hissettim, bir kerpeten gibi sıkıyordu... Etrafımdaki her şey dönmeye başladı, kayboldu, gözlerim karardı ve şuurumu yitirdiğimi hissettim...

Kim bilir kaç günden beri yataktaydım. Burun deliklerimin etrafında eter kokusu dalgalanıyordu. Yarı açık gözlerimin önünden ışık huzmeleri geçiyordu... Hepsi bu...

Yavaş yavaş insanların gölgelerini görür oldum. Neden nefes almamı engelleyecek kadar yakına geliyorlardı? Zira bana öyle geliyordu ki, sadece yakınım gelmiyorlar, tüm ağırlıklarıyla bütün bedenime, özellikle bir tarafı sanki hudutsuzca büyümüş olan başıma dokunacak kadar soku-
luyorlardı. Bu ağırlığı asla kaldıramayacağım, diye düşünüyordum ve saatlerce bu boş fikir bana musallat oluyor, zihnime azap veriyordu.

Sessiz ve hareketsizdi her şey. Hudutsuz bir korku sarmıştı beni. Eğer odada bir şey hareket edecek ya da bir fısıltı işitilecek olsa, sanki korkunç hadiseler vuku bulacaktı. Kalbim, ah zavallı kalbim sıkışmış, bekliyordum sabırsızlıkla ve saatler, saatler böyle geçiyordu... Zihnim tamamen kararana dek...

Hafızam bana geri döndüğü ilk gün pare pareydi ve boşluklarla doluydu. Evimizin her zamanki tabibi yanımdaydı lakin onu ancak kısmen görüyordum ve bedeninin büyük kısmı, bir bulutun içinde kaybolmuş gibi, görme alanımın haricinde kalıyordu. Yalnız parmaklarım aşırı uzamış görünüyorlardı ve bakışım onları esnek şeylermişçesine istediği yere götürüyor ve onlar uzuyor, düğümler meydana getiriyorlardı ve ben bu ürkütücü zikzakları takip ederek azap çekiyordum.

Ateşten yanan bedenim birdenbire soğudu. Göğsümün altında kalbimin artık ürkmüş bir kısırak gibi sıçrayıp durmadığının farkına varıyorum hudutsuz bir zevkle. Sakin ve huzurlu. Fakat başım daima ağırlaşmış şekilde yastıkta, eterin ve başka bir antiseptiğin kokusu soluduğum bütün havayı tutmuş. Tiksinti hissediyorum, hareket etmek istiyorum, lakin işte aniden sen canlanıyorsun hafızamda ve sana bakıyorum bütün kudretimle, tebessüm etmek istiyorum, lakin bütün ruhum titriyor ve ağlamaya başlıyorum hıçkırarak bir çocuk gibi.

“Evlatlarım nerede?”

Doktor ve hastabakıcı üstüme eğilmiş işaretlerle istişare ediyorlarken, inatla bu sözleri tekrarlıyorum ve ağlıyorum. Ölü gibi yatağa serilmiş haldeyim ve hareket edemiyorum. Yavaş yavaş hıçkırıklarım nihayete eriyor ve sesimin kırık dökük vurgusu bana ninni gibi geliyor ve beni uyutuyor. Uyku değil bu, daha ziyade kapalı gözlerle dahi hastabakıcının odadaki hareketlerini gördüğüm yarı şuurlu bir hal. Başım bir buz yığının altında soğuyor ve bana ne olduğunu sormak istiyorum, lakin başka şeyler hakkında konuşuyorum, neredeyse hiç durmadan sayıklıyorum ve sayıkladığımı biliyorum. Sözlerim düşündüklerime tekabül etmiyor, lakin aynı anda başka türlüünü yapmaya ya da en basitinden konuşmayı sonlandırmaya muktedir değilim, ki konuşmak beni tuhaf şekilde yoruyor.

Sabah mı akşam mı? Zamanın sürekliliği hissini kaybettim. Bazen günler dakikalarmış gibi geçiyor, bazense saniyeler sanki akışlarını durdurarak sonsuzlaşıyor. Fakat bu sabah anladım ve hatırladım. O akşam düştüğüm sırada kafamı dolaba vurdum ve alnım yarıldı. Adım adım hafızamda kırık dökük ayrıntılar uyanıyor sevgilim ve sen bana geri geliyorsun. Acılı ve derin bir zevk titretiyor tüm varlığımı ve gözlerim kapalı ağlıyorum hıçkırmadan ve artık bunlar keder gözyaşları değil.

Ne kadar da mükemmelen ve koşulsuz seviyorum seni. Ruhum seni hatırladığım herhangi bir anda titriyor ve mucizevi romanımı bütünüyle yeniden yaşıyorum ve sadece geçmişten ve şimdiden geçmiyor, seninle beraber muhayyilemin kanatlarıyla istikbalin uzak hudutlarına kadar gidiyorum. Sen varsın, ruhuma sinmişsin şimdi ve daima. Ve herhangi bir fena niyet muktedir değil hislerimizin ele geçirilemez, dokunulmaz kuvveti karşısında.

Sabah. Ateşim düştü ve korkunç başımı büyük emekle birazcık yukarı kaldırmayı başarıyorum tabip yarama bakmakla meşgulken. İnce bir kan çizgisi şakaklarımdan süzülüp gömleğimin üstüne düşüyor... Gözlerim yeniden kararıyor. Bu bir damla kan muhayyilemde genişliyor, bir kan gölüne dönüşüyor ve bütün günü bu korku hissiyle geçiyorum.

Ne de güzel bir çıkıştı ölüm. Bu kadar yakınımından geçti fakat beni alıp götürmedi. Bugün hercümerç içindeki varlığımın her şeye vâkıf akliseliminde ölüm ve aşk arasında nasıl da sıkı bir rabıta olduğunu hissediyorum, lakin tarif edemiyorum. Yaşadığım ve tüm varlığımı sarsan ölüm titremeleri, bakışının altında hissettiğim ve tüm âlemin benim için yok olduğu heyecan titremelerine o kadar benziyorlardı ki. Cüret olurdu kelimelerle izah etmek. Lakin bütün hastalığım boyunca, şuur anlarımda seni düşündüğümde, benim için ölüm en büyük bir zevk gibi kudretli ve arzu edilirdi.

Ve o vakit sevgilim, kendimi bedenen tükenmiş ve kımıldamaya dahi gayri muktedir hissediyorken, tuhaf ve mükemmel bir his tüm varlığımı ve hatta ıstıraplarımı ele geçiriyordu. Ateşli titremeler, ecza kokusu ve tehlike o kadar sıkı şekilde bağlıydılar ki aşk hissime, tabibin parmakları yaramın üstünde ağırlaşırken, kalbim heyecanlar ve arzularla adeta kendinden geçiyordu.

Güneş yeniden doğdu benim için... Nasıl muvaffak oldun yanıma kadar gelmeye, sevgilim? Konuşmak ve saadetimi ifade etmek istedim. Gürültülü bir şaşkınlıkla ruhumun unutulmuş tüm sesleri şakımaya başladılar. Kalbim, zavallı kalbim öylesine hızlı çarpıyordu ki, delice bir telaşa düçar olmuştu. Seni görmediğimi, tanımadığımı sandın, lakin o anda senin acılı ve tapılası çehren zihnime kazınmış idi ve solgun zayıflamış elimi tuttuğunda heyecan ve saadet yükünün altında yokluğa battım.

Bütün gün etrafımdaki gürültüyü ve şaşkınlığı dinliyor, hekimin gayretini, açık göğsümün üzerine konmuş soğuk ve buharlaşan ilaçları hissediyordum. Lakin hiçbir şekilde kendimi ifade edemiyor ve “Hayır, ölmedim, rahat bırakın beni” diyemiyordum.

Ne söz söylemeye ne hareket etmeye muktedirdim, lakin şuurum tamamen geri gelmişti ve eninde sonunda, diğerlerinin telaşını boş verip seni düşünüyordum, yalnız seni ve zevkli bir tembellikle güzel hülyama teslim oluyordum...

Nekahet safhası uzun ve yavaş geçti. Başımdaki yara iyileşmişti, lakin kalbim hâlâ hastaydı ve hekim mutlak surette herhangi bir heyecandan uzak durmamı emretmişti. Hiç kimsenin ziyaretini kabul edemezdim ve balkonda, se-
dirde uzanmış haldeyken, hastabakıcı kadının sıkı nezareti altında saatler sakin bir yavaşlık içinde geçiyordu.

Çocuklarımı günde sadece bir defa getiriyorlardı. On-
ların sıkıntılı ve kederli gözleri korkuyla bakıyorlardı bana. Zavallı küçükler! Bazen onlardan ayrıldıktan çok sonra dahi hâlâ onları düşünüyordum ve aklıma, sırası geldiğin-
de yaşayacakları o hisler ve gözyaşları geliyordu. Bunlar onların gözlerini bulutlandırarak ve benim kalbimi şefkat-
le dolduracaktı. Lakin aynı zamanda hayatın onlara sakla-
dığı o neşeyi ve kıymetli mutlulukları düşünüyordum ve çocuklarım için çınlayacak bu güzel anlarla selamlaşarak uzun uzun tebessüm ediyordum.

O sabah hastabakıcı bana şöyle dedi:

– Beyefendi bugün mutlu ayrıldı.

Sormadım “Hangi beyefendi?” diye. Biliyordum sen olduğunu, biliyordum yanımda olduğunu her gün ve Mikayel’in acımasız sertliğinin aksine kalbine ve hislerine mutabık hareket etmeye nasıl muvaffak olduğuna nüfuz edemesem de, bir kez daha kalbim minnetle ve tatlı heyecanla dolmuştu. Bunları düşünüyordum işte hastabakıcım hürmetle,

– Ne kadar da seviyor sizi, dediğinde.

Mikayel son bir görüşme için vaktin geldiği kanaatindeydi. Of, nasıl da seviyor izahları, böylesi zor manzaraları. Bütün hastalığım boyunca nefret ya da kin duymadım ona. Çünkü mutlak surette çıkıp gitmişti hafızamdan. İyi ve ihtiyar hekimim onun odamın eşiğinde görünmesine dahi engel olmuştu ve böylelikle herhangi bir tatsız karşılaşmadan uzak kalmıştım. Peki, ya şimdi?

Kararlaştırdığımız vakte kadar, kendime rağmen onu düşündüm. Şaşılası şekilde, onun için çektiğim vicdan azapları kaybolmuştu. Hiçbir mesuliyet hissetmiyor, hiçbir hak tanımıyordum ona. Lakin kalbim tazyik altındaydı, öyle ki muktedir olabilseydim bir hamlede kaçardım bu görüşmeden.

Salonda bekliyordu beni. Tuhaf bir korkuyla dolmuş-
tum, lakin büyük gayretle, en azından soğukkanlı görünü-
mümü muhafaza etmeye muvaffak oldum. Odanın birinin
önünden geçerken aynada kendimi gördüm. Bir hayalet
gibi solgundum. Kendime yazıklandım. Lakin salona va-
rana kadar bunun aksi tesiri gecikmedi ve onun bu görüş-
meye nasıl bir törenvarilik kattığını düşünerek, kederli bir
alaycılıkla doldum. Nasıl da hep olduğu gibiydi! Onun
için de benim için de ne kadar iyi olurdu aramızda geçen-
lere dair mutlak bir sessizliği muhafaza edebilmek. Lakin
o, günlerden ve haftalardan beri bu konuşma için hazır-
lanmıştı ve hiçbir sözle onu bu azap verici karşılaşmadan
mahrum bırakamayacağımı biliyordum. Nefret ve kıskanç-
lık yılanının onun bahtsız kalbine daimi surette dolandığı-
nı biliyordum. Bu uğursuz tesirin altında karar vermişti ne
yapacağına.

Belli belirsiz bir korkuyla, kalbimi yaralamak için hangi
yolu bulduğunu düşünüyordum. Lakin o anda onunla yüz
yüze bulunmak ürküntüsü ağır basıyordu her şeye. Bana
bu olan imkânsız bir şey gibi geliyordu ve gözlerimizin bir-
biriyle buluşması lüzumsuzdu artık.

Salona girdiğimde, yüklendiğim takatsiz bırakan hissi-
yat evvelki tasalarımın galebe çaldı. Dizlerimin bağı çözül-
dü, düşüyorum sandım ve onun benim zayıflığımı imkân-
sız bir katılıkla karşıladığını gördüm. Ondan merhamet
beklemiyordum asla, lakin herhangi bir mahlukun bu
haşin afbilmezliğe varabiliyor oluşu fikri kalbimi sarstı ve
zapt ettiğim gözyaşlarım gözkapaklarımı yaktı. Kalbim o
kadar tazyik altındaydı ki, neredeyse fiziki bir acı duyuyor,
ruh ve beden buhranımla baş etmek için insanüstü bir gay-
ret sarf ediyordum. Son bir çabayla gözlerimi kaldırdım.

Zaten zayıf olan çehresi o kadar incelmişti ki, yanakları çökmüş, şakakları neredeyse saydam bir incelik kazanmıştı. Gözlerinin feri uykusuz ve sıkıntılı geceler neticesinde neredeyse tamamen sönmüştü. Ayakta duruyor, bana bakmaktan imtina ediyordu. Koltuğa oturdum ve başımı yas-tığa dayadım.

– Adrine, dedi nihayet titreyen bir sesle ve aniden arkasını döndü. Belki de gözyaşlarını saklıyordu benden. Elini cebine götürdü, mendilini çıkardı, yavaş ve keskin hareketlerle gözlüklerini sildi.

Ne kadar azap vericiydi tüm bunlar. Kalbim sıkışmaya başladı.

– Adrine! diye beklenmedik şekilde yalvaran bir sesle tekrarladı sonunda, bu şehirden gitmemiz lazım.

– Gitmek mi?

Sen gözümün önüne geldin sevgilim ve kalbimin tüm kapıları bir mezar gibi kapandılar ona.

Başımla reddeden bir hareket yaptım.

Mikayel katılaştı. Kaşları çatıldı ve gözlüğünün altından bana bakarak, buyurgan bir tonla:

– Gitmemiz lazım... dedi.

– Eğer gidersek ben ölürüm.

Hıçkırıklara boğuldum.

Dudakları büzüldü ve zorlukla kendini zapt etti, lakin ne demek istediğini biliyordum.

– Ölmen daha yeğdir.

Bundan sonra konuşma daha süratli ve katı bir sorgulama halini aldı.

– Sen daima onu seviyorsun, dedi neredeyse nefessiz bir sesle.

Gözlerimi yere eğdim tasdik edercesine.

– İsrar mı ediyorsun öyleyse günahında?

Gözlerimi kapattım, kör ve sağır oldum oldum karşı-
sında.

– Ben çocuklarımla gidiyorum. Ya biz ya o! Eninde sonunda seçmek zorundasın. Hemen gidiyoruz ve bizden herhangi bir haber ya da malumat umma. Bil ki, benden yana merhametsiz bir katılıkla karşılacaksın. Seni analığa layık değil telakki ediyorum.

Sesi titredi ve bir an sustu. Onun da ne büyük taz-
yik altında olduğunu hissediyordum. Ona yaklaşmak ve
ıstırabını dindirmek istiyordum, lakin beni reddeceğine
emindim. Suçlu olmadığımı, onun da bu azap veren yar-
gıç rolünü boş yere üstlendiğini, bu hazin hallere girmenin
nasıl da bahtsız bir istidat olduğunu, meseleye aydınlık ve
sakin bakabilmek mümkünken imkânsız cefalara gark ol-
duğumuzu söylemek istiyordum. Her ne kadar sevgilim,
ruhum harici şartlardan, bunlar ne kadar zorlu olurlarsa
olsunlar etkilenmese de, ona af ve sulh sözleri söylemek
istiyordum; gitmeyi reddedişime yeniden dönerek onu sa-
kinleştirmek için her şeyi yapmaya hazır olduğumu söyle-
mek... Lakin susuyordum, neden bilmiyorum, dudaklarım
fikrime münasip davranmıyorlardı.

O ise daima katı ve mahzun yargıç görünümüyle kar-
şımda duruyordu. Elleri sandalyenin kolunda kıvrılıyor ve
sanki konuşmaya tereddüt ediyordu. Belki onun da benim
fikirlerime mutabık sözleri vardı söyleyecek, zira birdenbi-
re bana döndü ve yolunu kaybetmiş bir bakışla, fakat hayli
yumuşak şekilde devam etti:

– Eğer durumunu hemen muhasebe edersen, eğer
hemen yanımıza dönersen, evlatlarının yanına, mevki-
ni yeniden kazanırsın. Ben de, evlatlarımız ve yabancılar

karşısında, münasebetimiz nasıl gerektiriyorsa sana öyle davranmaya gayret ederim.

Odamdan arkasına bakmadan çıktı, zayıflığıma merhamet göstermeden, ona kalbimi açacak tek bir söz bile etmeden.

Münasabet, yabancılar, seçim! Ah nasıl talihsiz ve maharetsizdin Mikayel, nasıl tüm ilim irfanın, olgun adam iddiaların havaya karışıp buharlaştılar ve hayatının en ağır anında sana yardım etmediler. Zira insan bir kalbe konuşmak istediğinde, ifade şekli sert ve kaba dahi olsa, bir çocuğun yalansız ve saf haline sahip olmalıdır.

Düşünüyordum. İnsanlar artık kılıçla ve silahla öldürmeye cüret etmiyor, lakin sözlerle vuruyor. Düşündüm keza: İnsanların kahir ekseriyeti nasılsa, o denli bakar kör ve fikirsiz o da. Hislerimin tabiatında ne olduğunu hakiki şekliyle bilse, daha hoşgörülü olacak ve kendini dermansız ve namus meselesinin genelgeçer hislerine mahkûm bir halde hakarete uğramış saymayacaktı. Kaldı ki, onun affedilmez günah saydığı neyse, nihayetinde geçici bir zevkin, hislerin yoldan çıkmasının mahsulü olabilirdi. Eğer onu gerçeğe ikna etmeye muvaffak olabilseydim, onunla konuşabilir ve buhranını dindirebilirdim, matem ve acının yükünü ruhunun üzerinden kaldırabilirdim. Lakin benim bakış açım farklıydı ve kavradığım şu şekliyle mücrim olmadığımı nasıl biliyorsam, seninle aramızda o kavileşmiş ruhi rabitanın aşilamaz ve koparılamaz olduğunu, zihnimin ve kalbimin daima onunla zincirlenmiş kalacağını da biliyordum.

Gittiler sonunda. Mikayel intikamını aldığı için mutlu-
luydu. Gittiler ve ben seninle yalnız kaldım. Lakin bu yeni
durum beklenmedik şekilde şaşkınlık ve acıya sebep oldu
bizim için. Bizden bağımsız meydana gelmiş bu hali istis-
mar etmenin kaba bir şey olacağını hissettik ve bu husus-
ta sessizce anlaştık. Birbirimizi gittikçe daha az gördük ve
daha ihtiyatlı olduk. Mikayel buradayken sanki onun mev-
cudiyetini kolayca unutuyorduk, lakin gittikten sonra onun
uğursuz hayaleti daimi surette aramızda oldu. Acaba aşına
olmadığımız hangi diplerden ruhlarımıza gölgeler uzatıyor
ve saadetimizi karartıyordu?

Neden gitmeye karar verdiğimi anlamadın. Bu müşkül
kararı almadan önce ruhumun buhran içinde olduğunu
hiç bilmedin. Ne zaman senin derdini ve kederini aklıma
getirsem, eğer aniden uzaklaşırsam acı bir ümitsizliğe gark
olacağını bana defalarca açık ettiğin candan sözlerini aklı-
ma getirsem, sanki bütün kudretim yitip gidiyordu. Lakin,
sevgilim, anneyim ben ve ruhumda her zamankinden daha
kuvvetli çıkan bir ses vardı ve tebessüm ve saadetin kal-
bimde yavaş yavaş söndüğünü hissederken içimdeki çağrıyı
takip etmeye ve evlatlarımın yanına gitmeye karar verdim.

İşte gitmeye neden karar verdiğim. Ne Mikayel için ne de
beni yargılayacak yabancılar için. Gittim, çünkü evlatlarım-
dan uzak olmanın acısı ayıp ve yeis hissine sebep oluyordu
bende ve parlak ruhumun karardığını hissediyordum gitgi-
de. Çünkü gitmek, huzurlu saadetime bulmak, aşkıma daha
geniş bir ufuk vermek istedim. Ve çünkü "insan" ortaya çık-
maya başladı aramızda sevgilim, arzularıyla ve imkânsız rüya-
larıyla ve hislerimizin aziz ve aydınlık sırrını içeren o kırılgan
vazoyu hissettim, titreyen ellerimden düşüp kırılabilirdi...

Vapur yola çıkmaya hazırlanıyordu. Hiddetle dolu olduğunu varsaydığımın beni son defa olsun görmeye gelmeyeceğin zannındaydım. Bir arkadaş ve akraba kalabalığı beni çevrelemişti ve hepsine karşı muhabbetli olmaya ve benden hoş bir sada bırakmaya çabalıyordum. Lakin nihayetinde sen ortaya çıktığında, hepsini, tüm dünyayı unuttum. Benim için sadece sen vardın, sen mevcuttun ve sadece seni görüyordum. Gözlerim nezaket icabı diğerlerine döndüğünde de ruhum seninle doluydu ve senin varlığına dikkat kesilmişti sadece.

İstanbul bize en güzel günbatımlarından birini bahşediyor, üzerimize altın yağıyordu. Işıklardan ve ışınlardan huzmelerinden bir debdebe ufukta çözülüyor ve altından akisler çehrelerimizi alevlendiriyordu. Attığımız her adımda yerdeki tozlar ışıldayarak havalanıyor, tabiat bizim için cilveleniyor ve bulutlar hudutsuzca rengârenk bir tören alayı şeklinde günbatımını tehir ederek son günümüzün güzelliğini ebedileştiriyorlardı. Ama nihayetinde gitmek lazımdı. Kolumu kolunda hissettiğimde ve kalabalığın içinde koştururken, bana böylece bir ayrılığa değil de saadete doğru gidiyorum ve beraber attığımız bu birkaç adım ebediyet yolunda atılmış adımlardır gibi geliyordu.

Sesinde ve bütün şahsiyetinde nasıl da müşfik bir heyecan vardı. Son sözlerimiz boyunca uzanan tatlı bir hüznün bir kez daha bizi birbirimize bağlıyordu.

Benim sesim miydi şunu diyen?

– Ne kadar da mesut oldum seni son anda gördüğüme.

Senin sesin miydi hüznünlü bir vurguyla mırıldanan? Ve hissetmiyor muydun bu anda zavallı kelimelerimizin, insan kelimelerimizin o bütün sarsıcı ve bir fırtına misali ruhlarımızda yükselen hisleri anlatmaya kabil olmadığını?

Ve gitmek gerekti. Bilmiyordun sevgilim, kararına boyun eğip bir veda busesiyle dudakların ellerimin üzerinde ağırlaşırken, gözlerinin nemlendiğini görmeyeyim diye onları benden öteye dönmek istediğinde, bilmiyordun sevgilim, elimi sıkmış beni bırakmak istemediğinde, solgun-
dum, sessiz ve hareketsiz ve lakin o anda sanki bir şey yere düşüp harap oldu içimde. Ve beni götürseydin yanında o an, artık körlemesine, deli divane her yerde takip edecek-
tim seni.

Vapurun kalın düdük sesi, sanki asil ıstırabımızı ilan etmek ister gibi, titreyerek yayıldı şehrin üstünde. Ve ben son anda çehrende beliren o hüznü keder gözlerime nakşolmuş halde, kamaramda yalnız kaldım. Heyecanın ve hislerin kudretli ağırlığı altında bir sarhoş gibi yalpalıyordum. Yüzümü yastığa gömdüm, acıyla ve uzun uzadıya ağladım. Zira bir muzafferin ağır ve takat tüketen şan ve şerefine altında eziliyordum artık...

Hastaydım, sevgilim, lakin bu zayıflık adım adım acımı dindirmemi sağladı ve vapur beni durmaksızın uzaklaştırırken, muhteşem sevda romanımın içinde yaşamaya başladım. Seninle kol kola geçtik çiçeklenen tüm yerlerden muhayyilemde; heyecanın ve sevdanın tüm asude hallerine uğrayarak ve hayatı tüm ıstırapları ve saadetleriyle tadarak. Ve senin sevgili ruh mevcudiyetini daimi şekilde hissedip, ruhumun tüm tebessümleri hâlâ solgun olan çehremde yeniden çiçeklenirken hakikaten hangisiydi rüya, hangisiydi gerçek hayat?

Geç vakit İzmir'e vardık. Güvertedeydim akşama kadar. Gökyüzünde bulutlar yığılmaksızın yayılıyorlardı. Kara gölgeler ufkun dört bir tarafında birbirlerini karşıyorlardı. Ve sanki bilinmez bir uzaklıkta bir ışık sönüyordu.

Yazın ılık havasına karşın bütün vücudum titriyor şimdi, vapor demir atarken... Ve hiçbir akis kalmamış gökyüzünde, hiçbir yıldız...

Ruhum altüst olmuş halde sevgilim, sıkıntı içinde seni düşünüyorum. İşte, gece üstümüze düşüyor siyah ve kat kat karanlığıyla. Bu gecenin yıldızı yok, rüyası yok ve hatta bir fırtına tehdidi dahi yok.

SON

Սոն գառնեհ

Son Kadeh

Վերջին բաժակը

The Last Glass

Չապել Եսայեան

Zabel Yesayan

նորավեպ

novella

Թրքերէն

Turkish

(հայերէնէ) թարգմանեց

translator (from Armenian)

Մեհմեթ Ֆաթիհ Ուսլու

Mehmet Fatih Uslu

Նոյեմբեր 2018, Ստանպուլ

November 2018, Istanbul

En yükseklerden bir hissiyat dalgalanıyordu içimizde ve fikirlerimize hususi bir ritim veriyordu. Bu anda sinекler ortadan kaybolmuştu ve törenvari bir sessizlik hüküm sürüyordu havada. Şimdi sanki sadece ışınların aydınlık oyunları birbirlerine karışıyor ve sürekli değışen bir hızla şekiller oluşturuyorlardı. Yakın mahalle sessizdi, uzak mahalleler sessizdi ve bütün payitahttan tek bir fısıltı bile yükselmüyordu. Aniden, uzak ve tok bir gürültü, yabancı denizlerden gelen bir geminin düdüğü, bu sessizlik fasılasına hükmetti, yuvarlandı, yayıldı ve sesin titreşimleri adım adım dalgalanarak bizden uzaklaştı, sonra yankılarla bir kez daha kuvvet kazandı. O an işte sen girdin salona.

ISBN 9786052100356

9 786052 100356

